

Хмельницький національний університет
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА РОБОТА

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Рівень вищої освіти

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ» В УМОВАХ
ВІЙНИ

Назва теми

Галузь знань - 05 Соціальні та поведінкові науки

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність - 053 Психологія

Шифр і назва спеціальності

Шифр 21020

номер ІНП

Виконав: здобувач IV курсу, група ПП-21-1 Юлія РОГОВА

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: доктор філософії з психології, доцент Олена ПЕТЯК

науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Зав. кафедри психології та педагогіки
доктор психологічних наук, професор

Підпис

Таїсія КОМАР

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

30 травня 2025 р.

Хмельницький, 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Кафедра психології та педагогіки

Освітній рівень перший (бакалаврський)

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітня програма освітньо-професійна програма «Психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри психології та педагогіки

 Таїсія КОМАР

протокол № 5 від 12 грудня 2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ
Юлії РОГОВОЇ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ здобувача

1. Тема кваліфікаційної дипломної роботи: «Психологічні чинники навчальної мотивації студентів спеціальності "Фізична терапія, ерготерапія в умовах війни».

Керівник кваліфікаційної дипломної роботи: Олена ПЕТЯК, доктор філософії з психології, доцент Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від 07 лютого 2025 р. № 23

2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 30 травня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали звіту з переддипломної практики, комплекс методів та методик дослідження: методика "Діагностика мотивації до успіху" (Т. Елерса); методика "Шкала тривожності" (Шкала Тейлора, адаптація М. М. Пейсахова); методика "Загальна самооцінка"; авторська анкета "Мотивація студентів спеціальності фізична терапія та ерготерапія в умовах війни".

4. Зміст кваліфікаційної дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити): вступ, розділ 1 Теоретичні аспекти дослідження психологічних чинників навчальної мотивації студентів, поняття навчальної мотивації: основні психологічні теорії та підходи до вивчення, вплив стресових та кризових умов воєнного часу на навчальну мотивацію, психологічні чинники формування навчальної мотивації в умовах стресу та невизначеності, висновки до розділу; розділ 2 Емпіричне дослідження психологічних чинників навчальної мотивації студентів, методологія та організація досліджень, аналіз та інтерпретація отриманих результатів, рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації

студентів у складних соціально-психологічних умовах. , висновки до розділу, загальний висновок, перелік джерел посилання, додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень) 4 рисунки, 1 таблиця.

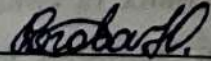
1. Консультанти розділів кваліфікаційної дипломної роботи

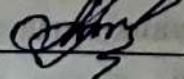
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

Дата видачі завдання 12 грудня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапу роботи	Примітка
1	Вибір теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань.	До 01.10.2024 р.	виконано
2	Визначення теоретико-методологічних засад дослідження. З'ясування актуальності проблеми.	До 01.12.2024 р.	виконано
3	Оформлення вступу кваліфікаційної дипломної роботи.	До 01.02.2025 р.	виконано
4	I розділ кваліфікаційної дипломної роботи.	До 01.03.2025 р.	виконано
5	II розділ кваліфікаційної дипломної роботи.	До 01.04.2025 р.	виконано
6	Загальні висновки.	До 01.05.2025 р.	виконано
7	Оформлення кваліфікаційної дипломної роботи.	До 30.05.2025 р.	виконано
8	Попередній захист кваліфікаційної дипломної роботи.	___ травня 2025 р.	виконано
9	Захист кваліфікаційної дипломної роботи (відповідно графіку)	___ червня 2025 р.	виконано

Здобувач Юлія РОГОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи Олена ПЕТЯК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

1. Тема кваліфікаційної дипломної роботи «Психологічні чинники навчальної мотивації студентів спеціальності "Фізична терапія, ерготерапія" в умовах війни».

Здобувач Юлія РОГОВА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник Олена ПЕТЯК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Кваліфікаційна дипломна робота включає 67 сторінок, 1 таблиця, 4 рисунки, перелік джерел посилання складає 50 найменувань, 1 додаток.

Ключові слова: мотивація, студенти, психологічні чинники, кризові умови, війна.

Об'єкт дослідження: навчальна мотивація студентів спеціальності «Фізична терапія, Ерготерапія».

Предмет дослідження: психологічні чинники, що впливають на навчальну мотивацію студентів в умовах війни.

За результатами дослідження розроблено рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів у складних соціально-психологічних умовах.

Одержані результати можуть бути використані в навчальному процесі відповідно до мотиваційних потреб та психоемоційного стану студентів, а також у наукових дослідженнях.

Дипломник Юлія РОГОВА

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Дата подання кваліфікаційної дипломної роботи до захисту 30 травня 2025 р.

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ	12
1.1 Поняття навчальної мотивації: основні психологічні теорії та підходи до вивчення	12
1.2 Особливості навчальної мотивації в умовах воєнного стресу та кризи	30
1.3 Психологічні чинники формування навчальної мотивації в умовах стресу та невизначеності	34
Висновки до розділу	38
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ	40
2.1 Методологія та організація дослідження	40
2.2 Аналіз та інтерпретація отриманих результатів	46
2.3 Рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів у складних соціально-психологічних умовах	52
Висновки до розділу	55
ВИСНОВКИ	57
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	59
ДОДАТКИ ДОДАТОК А "Авторська анкета мотивація студентів під час війни"	65

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗВО – заклад вищої освіти.

ХНУ – Хмельницький національний університет.

ФЗПФКС – факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна Україна переживає надзвичайно складний період історії, пов'язаний із масштабною війною, що докорінно змінила не лише політичний та економічний ландшафт держави, а й істотно вплинула на психологічний стан населення, соціальну динаміку та функціонування освітньої системи. Війна принесла в життя мільйонів українців глибоку психологічну травму, постійну тривожність, втрати, зміни умов життя, нестабільність, що у сукупності створює нову соціально-психологічну реальність.

Сфера вищої освіти, зокрема медико-соціальні спеціальності, опинилися перед особливими викликами. До таких спеціальностей належить і «Фізична терапія, ерготерапія» — професійна галузь, що вимагає від майбутнього фахівця не лише глибоких знань і практичних навичок, але й високого рівня особистої мотивації, психологічної витривалості, емпатії, бажання допомагати іншим. Навчальна мотивація у цьому контексті постає як фундаментальна умова ефективного професійного становлення, і саме вона в умовах війни зазнає складної трансформації під впливом низки психологічних чинників.

Проблема навчальної мотивації завжди була предметом активного вивчення у психології, педагогіці, освітньому менеджменті. Водночас, в умовах воєнного стану актуальність дослідження психологічних чинників навчальної мотивації зростає у кілька разів. Зовнішні обставини — обстріли, переміщення, евакуації, втрата дому, близьких, поєднуються з внутрішніми психологічними процесами — тривогою, емоційним виснаженням, невизначеністю. Це безпосередньо впливає на рівень зацікавленості у навчанні, професійній самореалізації та навіть здатність студента до планування власного майбутнього.

Особливої уваги потребують саме студенти спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія», адже вони мають готуватися до надання допомоги особам з фізичними, психоемоційними й соціальними наслідками війни. Тому

розуміння психологічних чинників, що впливають на їхню мотивацію до навчання, є вкрай важливим як для побудови ефективного освітнього процесу, так і для створення умов психоемоційної підтримки студентів.

У контексті вітчизняної наукової традиції проблематику навчальної мотивації, зокрема у кризових умовах, досліджували такі вчені, як О. Скрипченко, Н. Левченко, Т. Семигіна, О. Музика, І. Зверева, які розглядали вплив психоемоційного стану, соціальної ситуації розвитку, тривожності та професійної ідентичності на мотиваційну сферу студентів. У роботах Н. Чепелевої та Ю. Мальцевої також представлено теоретичні підходи до аналізу мотивації навчальної діяльності майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я, включаючи особливості їхньої підготовки у нестабільних соціокультурних умовах.

Попри наявність ґрунтовних теоретичних напрацювань у сфері навчальної мотивації студентської молоді (О. Скрипченко, Н. Левченко, Т. Семигіна, О. Музика, І. Зверева, Н. Чепелева, Ю. Мальцева), більшість із них зосереджені переважно на загальних соціально-психологічних чинниках, не враховуючи специфіку трансформацій мотиваційної сфери саме у контексті воєнного часу. Це підкреслює брак досліджень у зазначеному напрямі, адже актуальні виклики сучасності, пов'язані з військовими діями, потребують переосмислення мотиваційних детермінант з урахуванням стресогенних факторів, психологічної нестабільності та змін у професійних орієнтаціях студентів спеціальностей медико-соціального спрямування.

Отже, актуальність обраної теми зумовлена потребою в осмисленні впливу психологічних чинників на навчальну мотивацію студентів у реаліях воєнного часу, що має важливе значення як для розвитку психолого-педагогічної науки, так і для вдосконалення освітнього процесу у вищій школі. Зокрема, йдеться про необхідність створення ефективних психолого-педагогічних умов, які б сприяли збереженню мотивації до навчання, формуванню емоційної стійкості, адаптації до зміненого соціального

середовища та підтримці професійного самовизначення майбутніх фахівців у сфері фізичної терапії та ерготерапії.

Метою дослідження – є виявлення та аналіз психологічних чинників, що впливають на навчальну мотивацію студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах воєнного часу.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення навчальної мотивації та її психологічних аспектів.

2. Дослідити вплив стресових і кризових умов воєнного часу на особливості навчальної мотивації студентів, зокрема спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія».

3. Провести емпіричне дослідження рівня навчальної мотивації студентів та здійснити аналіз отриманих результатів.

4. Розробити психолого-педагогічні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів у складних соціально-психологічних умовах.

Об'єкт дослідження – навчальна мотивація студентів.

Предмет дослідження – психологічні чинники, навчальної мотивацію студентів.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукових джерел з проблеми дослідження); *емпіричні* (методика "Діагностика мотивації до успіху" (Т. Елерса); методика "Шкала тривожності" (Шкала Тейлора, адаптація М.Пейсахова); методика "Загальна самооцінка"; авторська анкета " Авторська анкета мотивація студентів під час війни"); *методи кількісної та якісної обробки даних.*

Практичне значення дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованих рекомендацій для підвищення ефективності навчальної мотивації студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах сучасних соціально-психологічних викликів, зокрема воєнного стресу. Отримані результати можуть бути використані викладачами, психологами, кураторами та адміністрацією навчальних закладів для розробки адаптивних

освітніх програм, спрямованих на підтримку емоційного благополуччя студентів і збереження їхньої мотивації до навчання.

Експериментальна база дослідження. Емпіричне дослідження проводилось на базі Хмельницького національного університету, факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту. В ньому взяли участь 50 студентів другого курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія».

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювались на XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (м. Хмельницький, 2025 р.).

Структура роботи робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання (50 найменувань) та одного додатку. Загальний обсяг дипломної роботи – 67 сторінок машинописного тексту (основна частина – 51 сторінок).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

1.1 Поняття навчальної мотивації: основні психологічні теорії та підходи до вивчення

Навчальна мотивація є одним із ключових чинників, що безпосередньо впливає на ефективність освітнього процесу, визначає рівень активності студента, його наполегливість у досягненні академічних цілей, а також здатність до саморозвитку та самовдосконалення у здобутті знань. Вона є важливим компонентом психічного розвитку особистості в контексті освіти, формуючись під впливом численних внутрішніх і зовнішніх факторів. Вивчення феномену навчальної мотивації має тривалу історію, охоплюючи різноманітні психологічні підходи та теоретичні моделі.

У контексті сучасних досліджень важливо відзначити, що теоретичні моделі навчальної мотивації значно розширюються, включаючи аспекти соціальної взаємодії, культурних та соціокультурних чинників, а також їхній вплив на психоемоційний та когнітивний розвиток здобувачів освіти. Навчальна мотивація на різних етапах освітнього шляху є динамічним конструктом, що залежить від взаємодії когнітивних, емоційних та соціальних факторів, і зокрема, психосоціальних умов, у яких відбувається навчання індивіда.

Видатний український психолог Г. Балл розглядала навчальну мотивацію як системне утворення, що забезпечує спрямованість активності суб'єкта на досягнення певних навчальних цілей. Вона підкреслювала, що мотивація є не лише сумою окремих мотивів, а складною ієрархічною структурою, де провідну роль відіграють змістоутворюючі мотиви, що надають навчальній діяльності особистісного сенсу. Балл наголошувала, що адекватна навчальна мотивація є фундаментом гармонійного розвитку особистості, сприяючи формуванню

самостійності, відповідальності та ініціативності у пізнанні. Студенти з розвиненою навчальною мотивацією проявляють вищу когнітивну активність, здатність долати труднощі та ефективно адаптуватися до змін в освітньому середовищі, що веде до глибшого засвоєння матеріалу та успішної самореалізації в академічній сфері.

Натомість, дефіцит навчальної мотивації, на думку Г. Балл, стає серйозним бар'єром для особистісного зростання. Він може спричиняти пасивність, відсутність інтересу до навчання, труднощі у засвоєнні знань та формування негативного ставлення до освітнього процесу. Такі студенти часто уникають складних завдань, почуваються невпевнено та демонструють низьку академічну успішність. З іншого боку, нереалістично завищена або зовнішньо орієнтована мотивація, коли головною метою є лише оцінка чи визнання без внутрішнього зацікавлення змістом, також може мати негативні наслідки. Вона може призвести до поверхового засвоєння матеріалу, відсутності креативного підходу та небажання докладати зусиль за відсутності зовнішнього стимулу.

Балл вважала, що ключовим для формування стійкої та адекватної навчальної мотивації є позитивний досвід успіху та підтримка значущих осіб, які допомагають студенту усвідомити цінність знань та власну компетентність. Особливо важливою є роль викладача, який має створювати умови для внутрішнього прийняття навчальних цілей та розвитку пізнавального інтересу.

М. Слюсаревський, досліджуючи психологічні основи діяльності, також звертав увагу на роль мотивації у навчанні. Він розглядав її як динамічну систему, що забезпечує спрямованість і активність особистості у процесі пізнання. Слюсаревський підкреслював, що мотивація до навчання формується у взаємодії внутрішніх потреб і зовнішніх умов, і її ефективність залежить від усвідомлення студентом значущості навчання для власного життя та майбутньої професійної діяльності. Він наголошував на важливості розвитку не лише пізнавальних мотивів, а й соціальних – прагнення до самовдосконалення, до спілкування, до визнання, що є потужними рушійними силами у навчанні.

Слюсаревський вважав, що навчальна мотивація впливає не лише на успішність, а й на формування особистісних якостей студента. Сформована мотивація сприяє розвитку наполегливості, самоконтролю, критичного мислення та відповідальності. Він акцентував на необхідності створення у навчальному процесі ситуацій, що дозволяють студентам відчувати ситуацію успіху, побачити результат своїх зусиль та усвідомити власну значущість. Це, на його думку, є ключовим для зміцнення внутрішньої мотивації та формування позитивного ставлення до навчання. Науковець також зазначав, що важливо враховувати індивідуальні особливості студентів та їхні провідні мотиви, адаптуючи методи навчання для максимальної стимуляції пізнавальної активності. Він підкреслював, що лише та освіта є ефективною, яка здатна викликати внутрішній інтерес і бажання вчитися, а не лише зовнішній примус.

У контексті зазначеного, важливо розглянути психологічні підходи до вивчення навчальної мотивації, які висвітлюють роль соціальних і емоційних чинників у процесах її формування, спираючись на українську наукову думку.

1. Теорія потреб А. Маслоу. Американський психолог Абрагам Маслоу у 1943 році запропонував теорію ієрархії потреб, яка пояснює, як різні рівні людських потреб впливають на мотивацію. Основна ідея теорії полягає в тому, що людина прагне задовольнити свої потреби у певній послідовності – від найпростіших, життєво необхідних, до більш складних, пов'язаних із самореалізацією. Маслоу представив свою модель у вигляді піраміди, яка складається з п'яти рівнів:

1. *Фізіологічні потреби.* Це базові потреби, необхідні для виживання: їжа, вода, сон, повітря, фізична активність. Якщо ці потреби не задоволені, інші рівні мотивації практично не активуються. У контексті навчальної мотивації, студенти, які не мають доступу до їжі, нормальних умов проживання чи відчувають сильну втому через недосипання, будуть менш мотивовані до навчання. В умовах війни ця проблема загострюється: люди можуть опинитися у зоні бойових дій, евакуації або втратити доступ до базових ресурсів, що знижує можливість зосередитися на навчанні.

2. *Потреба в безпеці.* Цей рівень включає фізичну безпеку (відсутність загрози життю), фінансову стабільність, захищеність від небезпек і катастроф. У контексті війни, студенти, які живуть у зоні бойових дій або змушені постійно евакуюватися, можуть відчувати високий рівень стресу. Це знижує їхню навчальну мотивацію, оскільки вони більше стурбовані власною безпекою, ніж академічними досягненнями. Навпаки, якщо освітні заклади забезпечують безпечне середовище (наприклад, онлайн-навчання, підтримку студентів), мотивація може зберігатися.

3. *Соціальні потреби (потреба в любові, дружбі, спілкуванні).* Люди прагнуть бути частиною соціальних груп, отримувати підтримку від близьких, друзів, колег. У контексті навчання, навчальний процес передбачає соціальну взаємодію – спілкування з викладачами, одногрупниками, обговорення тем, колективну роботу. В умовах війни соціальні зв'язки можуть руйнуватися (через вимушену міграцію, роз'єднаність сімей), що негативно впливає на мотивацію. Водночас підтримка одногрупників і викладачів може стати важливим фактором для збереження навчальної активності.

4. *Потреба у визнанні та самоповазі.* Цей рівень включає бажання отримувати визнання за свої досягнення, повагу з боку оточення, відчувати власну цінність. У контексті студентів спеціальності “Фізична терапія, ерготерапія”, майбутні фізичні терапевти та ерготерапевти можуть відчувати додаткову мотивацію через усвідомлення значущості своєї професії. Війна створює попит на спеціалістів, які допомагають у реабілітації військових, постраждалих мирних жителів. Це може підсилити мотивацію до навчання, оскільки студенти розуміють, що їхня робота приносить користь суспільству.

5. *Потреба у самореалізації.* Це найвищий рівень, який передбачає прагнення людини до розвитку, творчості, реалізації своїх можливостей і досягнення власних цілей. У навчальному процесі, якщо всі попередні рівні задоволені, студент прагне до саморозвитку – поглиблює свої знання, бере участь у науковій діяльності, волонтерських ініціативах. Війна може як пригнічувати цю мотивацію (через стрес і нестабільність), так і навпаки –

підсилювати, якщо студент бачить своє навчання як внесок у відновлення країни.

Хоча модель ієрархії потреб є широко відомою, вона має певні обмеження:

- *не завжди потреби задовольняються поетапно.* Наприклад, у кризових умовах люди можуть нехтувати базовими потребами заради вищих цілей (наприклад, волонтери, які рятують інших, ризикуючи власним життям).

- *індивідуальні особливості.* У різних людей рівень мотивації залежить від особистих пріоритетів: хтось може бути мотивованим до навчання навіть у складних умовах, інший – втрачати мотивацію за незначних труднощів.

- *вплив зовнішніх факторів.* Соціальні, економічні, політичні обставини можуть змінювати потреби людини, роблячи одні з них важливішими за інші.

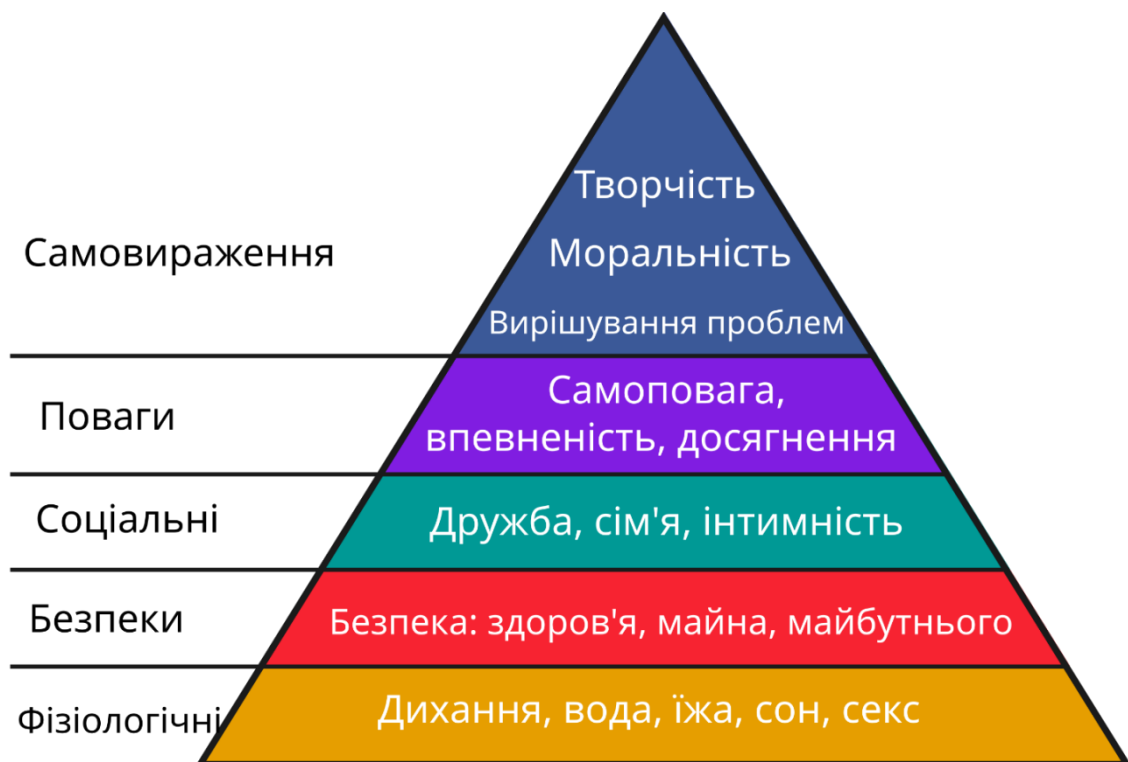

Рисунок 1.1 – Піраміда потреба за А. Маслоу

2. *Теорія самовизначення Д. Десі та Р. Райана.* Теорія самовизначення (Self-Determination Theory, SDT), розроблена Д. Десі та Р. Райаном, є однією з провідних сучасних теорій мотивації. Вона досліджує, як внутрішні та зовнішні

чинники впливають на внутрішню мотивацію людини та її здатність до самореалізації. У контексті вашої роботи про психологічні чинники навчальної мотивації студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах війни, ця теорія дозволяє проаналізувати, які аспекти навчального процесу сприяють або перешкоджають внутрішньому бажанню здобувати знання та розвиватися навіть у кризових умовах.

Теорія самовизначення базується на трьох фундаментальних психологічних потребах:

1. *Автономія*: потреба відчувати власний контроль над своїми діями, приймати рішення, що відповідають власним цінностям і інтересам. Значення у навчанні: студенти, які мають можливість впливати на свій навчальний процес, вибирати теми для досліджень або формати завдань, відчувають більшу залученість і зацікавленість. У воєнних умовах, коли зовнішнє середовище часто змінюється, відчуття автономії може допомогти зберегти внутрішню стабільність.

2. *Компетентність*: потреба відчувати ефективність у виконанні завдань, отримувати позитивний зворотний зв'язок і бачити реальні результати своєї діяльності. Значення у навчанні: У студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» важливо відчувати, що набуті знання та навички мають практичне застосування. Практичні заняття, стажування, волонтерські проєкти та можливість вирішувати реальні кейси сприяють формуванню відчуття компетентності, що особливо важливо під час кризи, коли зовнішня підтримка може бути обмеженою.

3. *Соціальна залученість (приналежність)*: Потреба встановлювати позитивні, підтримуючі стосунки з іншими людьми, відчувати підтримку та приналежність до спільноти. Значення у навчанні: Для студентів особливо важливо відчувати, що вони є частиною освітньої спільноти, отримують підтримку від викладачів і колег. У кризових умовах війни соціальна ізоляція може стати додатковим викликом, тому створення комфортного, підтримуючого середовища допомагає зберегти високий рівень мотивації.

У період війни фактори зовнішнього стресу, невизначеності та психологічного виснаження можуть суттєво впливати на мотивацію студентів.

Теорія самовизначення дозволяє розглянути такі аспекти:

➤ *підтримка автономії в умовах невизначеності*: організація дистанційного навчання, можливість самостійно планувати свій розклад і обирати методи вивчення допомагають студентам відчувати контроль над ситуацією, незважаючи на зовнішні труднощі.

➤ *зміцнення відчуття компетентності*: враховуючи складнощі, пов'язані з війною, особливо важливо, щоб викладачі надавали своєчасний зворотний зв'язок, розробляли адаптивні завдання і підтримували студентів у їхніх зусиллях. Це допомагає формувати впевненість у власних силах, що є критичним фактором для подолання стресу.

➤ *зміцнення соціальних зв'язків*: за умов війни традиційна форма спілкування може бути порушена, тому важливо впроваджувати онлайн-платформи для обговорень, групових проєктів і взаємодії між студентами. Це сприяє збереженню відчуття приналежності до спільноти, що є потужним чинником внутрішньої мотивації.

3. *Теорія очікувань В. Врума*. Теорія очікувань, розроблена канадським психологом В. Врумом у 1964 році, пропонує когнітивну модель мотивації, що пояснює вибір поведінки індивідом на основі його суб'єктивних очікувань щодо наслідків власних зусиль. Згідно з цією теорією, інтенсивність мотивації до певної діяльності прямо пропорційна впевненості індивіда в тому, що докладені зусилля призведуть до бажаних результатів.

Актуальність теорії Врума зростає в контексті аналізу навчальної мотивації студентів, оскільки вона дозволяє ідентифікувати детермінанти активної академічної поведінки та чинники, що спричиняють зниження інтересу до навчання. В умовах сучасної геополітичної нестабільності, зокрема в умовах воєнного конфлікту, коли стресові фактори, невизначеність та нестабільність чинять деструктивний вплив на мотиваційну сферу особистості,

розуміння механізмів формування очікувань набуває особливого значення для розробки ефективних стратегій підтримки академічної активності.

Врум виділив три ключові змінні, що інтегрально визначають рівень мотивації:

1. *Очікування (Expectancy)*: суб'єктивна ймовірність того, що докладені зусилля призведуть до успішного виконання завдання.
2. *Інструментальність (Instrumentality)*: переконання в тому, що успішне виконання завдання спричинить отримання певних бажаних винагород або результатів.
3. *Валентність (Valence)*: суб'єктивна цінність або привабливість очікуваного результату для індивіда.

Математична модель мотивації за Врумом представлена формулою:

$$\underline{\text{Мотивація} = \text{Очікування} \times \text{Інструментальність} \times \text{Валентність}}$$

З цього рівняння випливає, що якщо хоча б один із компонентів має низьке значення, результуючий рівень мотивації буде істотно знижений.

Розглянемо вплив зазначених трьох змінних на мотивацію студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» під час навчання в умовах війни.

1. Очікування: «Ефективність академічних зусиль»

Цей компонент відображає ступінь впевненості студента в тому, що його навчальні зусилля трансформуються в успішний академічний результат. Високі очікування формуються за умови переконаності студента у спроможності засвоєння навчального матеріалу, успішного проходження атестації та формування кваліфікованого професійного профілю, що сприяє підвищенню рівня мотивації.

Фактори, що впливають на очікування студентів:

- якість освітніх послуг та доступність навчально-методичних ресурсів
- наявність конструктивного зворотного зв'язку від викладацького складу

– перешкоди, спричинені воєнним конфліктом (наприклад, перебої в роботі мережових комунікацій, обмежений доступ до навчальних ресурсів), можуть знижувати перцепцію успіху.

Стратегії підтримки очікувань студентів:

- забезпечення чітких інструкцій та роз'яснень щодо навчального процесу
- систематичне акцентування на академічному прогресі студентів та формування реалістичних очікувань щодо результатів навчання
- імплементація гнучких форм організації освітнього процесу (дистанційні лекції, доступ до записаних матеріалів) для забезпечення стабільності навчання.

2. Інструментальність: «Взаємозв'язок між академічним успіхом та професійними наслідками»

Інструментальність відображає ступінь віри студента в те, що успіхи в навчанні призведуть до реальних позитивних наслідків, таких як отримання диплому, кар'єрне зростання або можливість реалізації соціально значущої діяльності.

Фактори, що впливають на інструментальність:

- переконаність у тому, що високий рівень освіти забезпечить сприятливі професійні перспективи
- чітке усвідомлення кореляції між набутими знаннями та практичною професійною діяльністю
- суб'єктивне сприйняття обмежених можливостей працевлаштування або професійної самореалізації після завершення навчання в умовах війни може демпфувати мотивацію.

Методи підвищення інструментальності:

- надання кейсів успішної професійної реалізації випускників, зокрема в складних умовах
- організація зустрічей з практикуючими фахівцями для ознайомлення з актуальними професійними можливостями

– залучення студентів до волонтерських ініціатив та практичних занять, що демонструють прикладну цінність отриманих знань.

3. Валентність: «Суб'єктивна цінність професійної мети»

Валентність відображає суб'єктивну значущість кінцевої мети для студента. Висока мотивація зберігається лише за умови, що очікуваний результат є дійсно цінним для індивіда, незалежно від рівня очікувань та інструментальності.

Фактори, що впливають на валентність:

- усвідомлення особистої значущості обраної професії
- вплив соціального оточення (сім'я, друзі, викладачі) на формування ціннісних орієнтацій
- стрес та тривога, спричинені воєнним конфліктом, можуть призвести до зниження усвідомлення цінності майбутньої професії та деактивації довгострокових цілей.

Шляхи підвищення валентності:

- сприяння усвідомленню студентами значущості їхньої майбутньої професії в процесі повоєнної відбудови країни
- використання надихаючих прикладів діяльності фізичних терапевтів та ерготерапевтів у реабілітації військовослужбовців та цивільного населення
- формування підтримуючого навчального середовища, що підкреслює важливість професійної діяльності студентів.

Отже, воєнний конфлікт істотно модифікує структуру навчальної мотивації студентів. Дефіцит доступу до освіти знижує очікування, невизначене майбутнє підважує інструментальність, а втрата сенсу професійного розвитку зменшує валентність, що сукупно призводить до значного зниження рівня мотивації. Проте, освітні установи та викладацький склад мають потенціал цілеспрямовано працювати над підвищенням усіх трьох компонентів теорії Врума, сприяючи збереженню академічного інтересу студентів. Ключовим

аспектом є створення умов, за яких студенти відчувають сенс своїх зусиль та впевненість у досягненні реальних і значущих результатів.

4. *Когнітивний підхід.* Представники когнітивної психології в Україні, такі як В. Клименко та О. Костюк, розглядають навчальну мотивацію як результат складних когнітивних процесів, включаючи цілепокладання, планування, саморегуляцію та оцінку результатів. Вони стверджують, що рівень мотивації залежить від того, як людина інтерпретує інформацію, що надходить з навчального середовища, як вона формує очікування щодо власних можливостей та успіхів, а також як пояснює причини своїх досягнень та невдач.

Один із ключових концептів, що активно досліджується в рамках когнітивного підходу українськими науковцями, є когнітивні атрибуції – тобто, способи пояснення причин подій. Якщо учень приписує свої успіхи власним зусиллям, здібностям та внутрішнім ресурсам (внутрішня атрибуція), це сприяє зміцненню його навчальної мотивації та формуванню почуття компетентності. Такі студенти більш наполегливі, впевнені у собі та готові долати труднощі. Навпаки, якщо невдачі пояснюються відсутністю здібностей (стабільна, внутрішня атрибуція), це може призвести до виникнення вивченої безпорадності та зниження мотивації. Якщо ж невдачі приписуються зовнішнім, неконтрольованим факторам (таким як складність завдання, непередбачувані обставини), це може зберегти мотивацію, але не сприяє розвитку відповідальності.

Українські дослідники наголошують на важливості формування у студентів адаптивних стилів атрибуції, які дозволяють розглядати невдачі як тимчасові, що їх можна подолати за рахунок зміни стратегій чи докладання більших зусиль.

Крім того, Клименко та Костюк звертають увагу на роль цілепокладання у формуванні навчальної мотивації. Чітко визначені, реалістичні та особистісно значущі цілі є потужним мотиваційним чинником. Процес досягнення цих цілей, а також усвідомлення власного прогресу, підтримує високий рівень внутрішньої мотивації.

Науковці підкреслюють, що викладачі повинні допомагати студентам формулювати цілі, які відповідають їхнім можливостям, але водночас є достатньо складними для стимулювання розвитку. Важливим аспектом є також саморегуляція навчальної діяльності, що включає планування, моніторинг та корекцію власних дій. Розвиток цих когнітивних навичок дозволяє студентам свідомо керувати своїм навчальним процесом, що безпосередньо впливає на їхню мотивацію.

Таким чином, когнітивний підхід в українській психології наголошує на тому, що навчальна мотивація є не лише результатом зовнішніх стимулів, а й складним продуктом внутрішніх пізнавальних процесів, що піддаються розвитку та корекції.

5. Гуманістичний підхід. Гуманістичний підхід в українській психології, представлений працями Олени Бондаренко та Віри Панок, зосереджується на унікальності кожної особистості, її прагненні до самореалізації та розвитку власного потенціалу у навчанні. Вони розглядають навчальну мотивацію як прояв внутрішнього прагнення до зростання, пізнання та досягнення особистісної досконалості. Головна ідея гуманістичного підходу полягає в тому, що навчальна мотивація формується на основі внутрішнього прийняття себе, усвідомлення власних цінностей та можливостей.

Бондаренко та Панок підкреслюють важливість створення в освітньому середовищі атмосфери безумовного позитивного ставлення та емпатії. Коли студент відчуває, що його приймають і цінують незалежно від академічних успіхів, це сприяє формуванню внутрішньої впевненості та прагнення до навчання. Таке ставлення допомагає студенту розкрити свій потенціал, не боячись помилок та невдач, які розглядаються як можливості для зростання. Натомість, постійна критика, порівняння з іншими або акцент лише на недоліках можуть зруйнувати внутрішню мотивацію, викликаючи страх, тривогу та небажання брати участь у навчальному процесі.

Науковці також наголошують на ролі особистісного сенсу навчання. Навчальна мотивація є стійкою та ефективною лише тоді, коли студент

усвідомлює, як знання, що він отримує, корелюють з його життєвими цілями, цінностями та мріями. Важливо, щоб навчання не сприймалося як формальна вимога, а як шлях до саморозвитку та самореалізації. Це вимагає від викладачів та освітніх закладів орієнтації на індивідуальні особливості студентів, їхні інтереси та потреби, а не лише на уніфіковані програми.

Гуманістичний підхід в українській психології пропонує такі шляхи підтримки та розвитку навчальної мотивації:

➤ *Створення сприятливого емоційного клімату:* формування довірливих стосунків між викладачами та студентами, атмосфери взаємоповаги та підтримки.

➤ *Акцент на внутрішній цінності навчання:* допомога студентам в усвідомленні особистісного сенсу знань та їхньої ролі у власному житті.

➤ *Підтримка автономії та вибору:* надання студентам можливості обирати способи навчання, проекти, теми для дослідження, що підвищує їхню зацікавленість та відповідальність.

➤ *Стимулювання самопізнання та саморозвитку:* заохочення студентів до рефлексії над власним досвідом, аналізу своїх успіхів та невдач, планування особистісного зростання.

➤ *Розвиток емпатії та комунікативних навичок:* формування у студентів здатності до взаємодії, розуміння інших та спільної роботи над навчальними завданнями.

Таким чином, гуманістичний підхід в українській психології розглядає навчальну мотивацію як органічне прагнення особистості до саморозвитку, що вимагає створення підтримуючого, емпатичного та сенсовного освітнього середовища.

6. Біхевіоральний підхід. З позиції біхевіоризму, що також має свої корені в українській науковій традиції, зокрема через дослідження у галузі педагогічної психології, навчальна мотивація формується під впливом зовнішніх стимулів та систем підкріплень. Дослідники, які дотримуються цього підходу, такі як Ольга Кононко, акцентують увагу на тому, що поведінка

студента, включно з його навчальною активністю, є результатом асоціацій між стимулами та реакціями, що підкріплюються наслідками.

Кононко та інші біхевіористичні дослідники в українській психології підкреслюють, що основним механізмом формування навчальної *мотивації* є *позитивне підкріплення*. Коли студент отримує бажані результати (високу оцінку, похвалу від викладача, визнання однолітків, успішне виконання завдання) за свої навчальні дії, це збільшує ймовірність повторення такої поведінки в майбутньому. Систематичне та адекватне підкріплення сприяє формуванню стійкої мотивації до навчання. Навпаки, відсутність підкріплення або негативні наслідки (критика, низькі оцінки, відсутність прогресу) можуть призвести до згасання навчальної активності та зниження мотивації.

Важливим аспектом є також режим підкріплення. Українські біхевіористичні дослідження показують, що не завжди пряме та негайне підкріплення є найефективнішим. Наприклад, переривчасте підкріплення (коли заохочення надається не за кожную правильну відповідь, а періодично) може призвести до більш стійкої навчальної поведінки, оскільки учень вчиться долати труднощі, очікуючи на майбутнє винагородження. Це важливо для формування наполегливості.

Українські науковці, що дотримуються біхевіоризму, пропонують такі практичні рекомендації для формування навчальної мотивації:

1. *Чітке визначення очікувань*: студенти повинні розуміти, які дії приведуть до бажаних результатів (оцінок, знань).
2. *Систематичне позитивне підкріплення*: використання похвали, заохочень, балів або інших форм винагороди за успішні навчальні дії.
3. *Використання символічних підкріплень*: застосування системи балів, жетонів, які потім можуть бути обміняні на бажані привілеї.
4. *Формування "ланцюжків" поведінки*: розбиття складних навчальних завдань на менші кроки, кожен з яких підкріплюється успіхом.

5. *Надання конструктивного зворотного зв'язку:* інформація про помилки повинна бути спрямована на корекцію поведінки, а не на її придушення.

Незважаючи на критику за недооцінку внутрішніх психічних процесів, біхевіоральний підхід надає ефективні інструменти для управління навчальною поведінкою та стимулювання мотивації, особливо на початкових етапах навчання або при формуванні конкретних навичок.

Таким чином, у біхевіоризмі навчальна мотивація розглядається як результат навчання через систему підкріплень, де соціальне середовище, характер отримуваних зворотних зв'язків і можливість особистого досвіду відіграють вирішальну роль у її формуванні.

7. *Соціокультурний підхід.* Соціокультурний підхід, що активно розвивається в українській психології завдяки працям Світлани Максименко та Ігоря Куниця, акцентує увагу на впливі соціального середовища, культурних норм, міжособистісних відносин і механізмів соціалізації на розвиток навчальної *мотивації* людини. Навчальна мотивація формується не у вакуумі, а в контексті суспільних очікувань, культурних стандартів та взаємодії з оточуючими. Вона значною мірою залежить від того, як індивід сприймає себе у відношенні до інших у навчальному контексті, як суспільство оцінює його досягнення та поведінку, а також від соціальних норм, які визначають критерії успішності та самореалізації в освіті.

Максименко та Куниця підкреслюють, що розвиток навчальної *мотивації* тісно пов'язаний із процесом *інтеріоризації* – переходу зовнішніх соціальних взаємодій у внутрішні психічні процеси. Учень засвоює знання, цінності та способи мислення не лише через індивідуальну діяльність, а й через участь у спільній навчальній діяльності, дискусіях, роботі в групах. Саме в цій соціальній взаємодії формуються мотиви до навчання, прагнення до пізнання та самовдосконалення. Навчальна мотивація розглядається як соціально обумовлений феномен, що залежить від культурного контексту, освітніх традицій та цінностей, які передаються з покоління в покоління.

Особливе місце в соціокультурному підході займає концепція зони найближчого розвитку Л.С. Виготського, яка активно досліджується та застосовується в українській педагогічній психології. Зона найближчого розвитку – це простір між актуальним рівнем розвитку дитини (те, що вона може робити самостійно) і потенційним рівнем (те, що вона може робити за допомогою дорослого або більш здібного однолітка). Українські дослідники наголошують, що ефективна навчальна мотивація виникає тоді, коли навчання відбувається саме у цій зоні, де завдання є достатньо складними, щоб викликати інтерес, але водночас посильними за умови отримання підтримки. Це створює ситуацію успіху та посилює прагнення до подальшого пізнання.

Крім того, соціокультурний підхід звертає увагу на роль соціальних очікувань та ідеалів, що існують у суспільстві. Образи успішних вчених, винахідників, професіоналів можуть слугувати потужними мотиваційними зразками для студентів, стимулюючи їхнє прагнення до досягнень. Важливо, щоб ці ідеали були реалістичними та доступними для наслідування, а також, щоб освітнє середовище підтримувало прагнення студентів до самореалізації в обраних сферах.

Таким чином, соціокультурний підхід в українській психології підкреслює, що навчальна мотивація є глибоко вкоріненим у соціальні та культурні процеси явищем. Її формування та розвиток залежать від якості соціальної взаємодії, підтримки з боку значущих інших, участі в спільній діяльності та усвідомлення особистісного сенсу навчання в широкому соціокультурному контексті.

8. *Діяльнісний підхід.* Діяльнісний підхід, що є фундаментальним для української психологічної школи, розвинутий і поглиблений працями таких видатних науковців, зокрема Петро Щербань і Тетяна Титаренко, розглядає навчальну *мотивацію* як невід'ємний компонент самої навчальної діяльності. Згідно з цим підходом, мотивація не є чимось зовнішнім по відношенню до діяльності, а формується та реалізується безпосередньо в процесі її виконання.

Навчальна діяльність, на відміну від простого засвоєння інформації, характеризується наявністю мотиву, мети та дій, спрямованих на її досягнення.

Українські дослідники діяльнісного підходу наголошують, що ключовим для формування стійкої навчальної мотивації є перетворення зовнішніх мотивів (наприклад, бажання отримати високу оцінку, похвалу батьків, уникнути покарання) на внутрішні, особистісно значущі мотиви (інтерес до знань, прагнення до саморозвитку, усвідомлення цінності майбутньої професії). Цей процес, який часто називають опредметненням мотиву, відбувається тоді, коли студент починає бачити в навчанні не лише засіб для досягнення зовнішньої мети, а й саму цінність пізнання. Наприклад, якщо студент вивчає іноземну мову не тільки тому, що це вимога навчального плану, а тому, що він зацікавлений у спілкуванні з носіями мови, читанні оригінальної літератури або розширенні свого світогляду, то його мотивація є внутрішньою та стійкою. Внутрішня мотивація забезпечує високий рівень залученості, наполегливості та творчого підходу до навчання, оскільки діяльність стає самоцінною.

Тетяна Титаренко у своїх дослідженнях підкреслює, що формування навчальної мотивації у рамках діяльнісного підходу вимагає від викладача створення таких навчальних ситуацій, які б викликали у студентів *потребу в пізнанні та потребу в саморозвитку*. Це можливо шляхом:

➤ *Створення проблемних ситуацій:* коли студент стикається з пізнавальними труднощами, які неможливо подолати за допомогою вже наявних знань, виникає внутрішня потреба в пошуку нових знань, що є потужним мотивом. Такі ситуації стимулюють активний розумовий пошук, розвивають критичне мислення та здатність до самостійного вирішення завдань.

➤ *Залучення до активної дослідницької та проєктної діяльності:* замість пасивного засвоєння інформації, студенти стають суб'єктами пізнання, самостійно формулюють гіпотези, шукають шляхи розв'язання проблем, що значно підвищує внутрішню мотивацію. Участь у таких видах діяльності

дозволяє студентам відчутися творцями, розвинути ініціативність та відповідальність за результат.

➤ *Формування адекватного цілепокладання:* допомога студентам у постановці реалістичних, але водночас амбітних навчальних цілей, що відповідають їхньому рівню розвитку та інтересам. Чіткі та зрозумілі цілі надають діяльності спрямованості, а досягнення проміжних результатів підтримує мотивацію та створює почуття успіху.

➤ *Рефлексія навчальної діяльності:* регулярний аналіз власних успіхів та невдач, усвідомлення причин досягнень та перешкод, що допомагає студенту коригувати свої дії та зміцнювати мотивацію. Розвиток навичок саморефлексії дозволяє студентам усвідомлено керувати своїм навчанням, бачити свій прогрес та зони для покращення.

➤ *Розвиток співробітництва та взаємодопомоги:* спільна навчальна діяльність у групах, дискусії, обмін знаннями та досвідом сприяють формуванню соціальних мотивів, таких як прагнення до спільної мети, взаємопідтримки та визнання у колективі. Це не лише підтримує мотивацію окремих учасників, а й створює сприятливий мікроклімат у навчальній групі.

Петро Щербань акцентує на тому, що зміст навчання повинен бути особистісно значущим для студента. Коли студент бачить практичне застосування отриманих знань, їхній зв'язок із майбутньою професією або з власними життєвими цілями, його мотивація до навчання зростає. Він також підкреслює роль емоцій у навчальній діяльності: позитивні емоції, пов'язані з успіхом, відкриттям нового, подоланням труднощів, є потужним джерелом мотивації, тоді як негативні емоції (страх, нудьга, розчарування) її пригнічують. Важливість емоційного комфорту в навчальному процесі та створення умов для переживання позитивних емоцій є запорукою стійкої мотивації.

Таким чином, діяльнісний підхід в українській психології наголошує на тому, що навчальна мотивація не є ізольованим психічним явищем, а органічно вплетена в структуру самої навчальної діяльності. Її формування та розвиток залежать від організації навчального процесу, що стимулює внутрішню потребу

в пізнанні, перетворює зовнішні мотиви на внутрішні, та забезпечує можливість для студента відчувати себе активним суб'єктом пізнання та творцем власного освітнього шляху. Цей підхід надає викладачам чіткі орієнтири для побудови навчальних програм, які не просто передають знання, а й формують стійку, глибоку мотивацію до їх здобуття та застосування.

1.2 Особливості навчальної мотивації в умовах воєнного стресу та кризи

Повномасштабне вторгнення та тривалі стресові й кризові умови воєнного часу кардинально змінили освітнє середовище України, створивши безпрецедентні виклики для навчальної мотивації здобувачів освіти. Військові дії, постійна загроза обстрілів, вимушене переміщення, втрата близьких, руйнування звичного способу життя та нестабільність майбутнього є потужними стресорами, що безпосередньо впливають на психоемоційний стан студентів та їхню здатність до ефективного навчання. Це явище стало предметом пильного вивчення українських психологів та педагогів, які прагнуть зрозуміти механізми адаптації та пошуку шляхів підтримки навчальної мотивації в надзвичайних умовах.

Навчальна мотивація в умовах війни перестає бути виключно академічним феноменом. Вона набуває нових, часто екзистенційних вимірів, переплітаючись із прагненням до виживання, збереження ідентичності та пошуку сенсу в руйнівному світі. Дослідження українських науковців показують, що вплив воєнного часу на мотивацію є багатограним і може проявлятися як у її зниженні, так і в появі нових, несподіваних мотивів.

Тривалий стрес, викликаний воєнними діями, має руйнівний вплив на когнітивні функції та емоційний стан студентів, що безпосередньо позначається на їхній навчальній мотивації. Українська психологиня Людмила Матохнюк,

зазначають, що постійна тривога, страх за життя та безпеку, переживання травматичних подій, а також невизначеність майбутнього можуть призвести до зниження концентрації уваги, погіршення пам'яті, труднощів з прийняттям рішень та загального емоційного виснаження. Ці фактори ускладнюють сприйняття нового матеріалу, виконання навчальних завдань та участь у навчальному процесі.

Людмила Матохнюк у своїх працях акцентує увагу на тому, що в умовах війни спостерігається зростання симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожних і депресивних станів у студентів. Ці стани супроводжуються апатією, втратою інтересу до раніше значущих видів діяльності, включаючи навчання. Вона підкреслює, що студенти, які пережили прямі травматичні події (обстріли, окупацію, втрату близьких), часто перебувають у стані "психічного заціпеніння", що робить для них майже неможливим зосередитися на академічних завданнях. Навіть ті, хто не був безпосередньо у зоні бойових дій, відчують вплив загальної атмосфери невизначеності та небезпеки, що призводить до хронічної втоми та зниження енергетичного потенціалу, необхідного для навчання.

Воєнний час призводить до суттєвих змін у соціальному середовищі студентів, що також впливає на їхню навчальну мотивацію. Розрив соціальних зв'язків, вимушене переміщення, втрата друзів та звичного кола спілкування, адаптація до нових умов життя – все це створює додаткові виклики.

Сергій Болтівець та Олена Коваленко досліджують, як порушення звичних соціальних ролей та втрата соціальної підтримки впливають на ідентичність та самооцінку студентів. Для багатьох навчання у мирний час було не лише способом здобуття знань, а й важливою складовою соціального життя, джерелом самореалізації та визнання. В умовах війни ця функція освітнього процесу може бути порушена. Якщо студент не відчуває підтримки від однолітків чи викладачів, його мотивація до навчання може знижуватися.

Крім того, вимушена міграція та інтеграція в нове освітнє середовище, особливо для внутрішньо переміщених осіб, створює додаткові адаптаційні

труднощі. Незнайоме оточення, відсутність усталених зв'язків, мовний бар'єр (у випадку виїзду за кордон) можуть викликати почуття ізоляції та самотності, що негативно позначається на бажанні вчитися.

Парадоксально, але кризові умови воєнного часу можуть не лише знижувати, а й трансформувати та навіть посилювати навчальну мотивацію у певної категорії студентів. Олена Марінушкіна та Віктор Шилов відзначають появу нових, потужних мотивів до навчання, пов'язаних з усвідомленням важливості освіти для майбутнього відновлення країни та власного виживання.

Здобуття знань у цих умовах може стати способом:

- *пошуку стабільності та контролю*: навчання як острівець стабільності у світі хаосу, що дозволяє зосередитися на чомусь конкретному та контрольованому.

- *соціального служіння*: мотивація отримати знання та навички, необхідні для відновлення України, допомоги постраждалим, участі у волонтерському русі. Це проявляється у виборі спеціальностей, пов'язаних з відбудовою, медициною, психологічною допомогою, інформаційними технологіями для кібербезпеки.

- *самозбереження та адаптації*: усвідомлення, що якісна освіта відкриває нові можливості для працевлаштування та адаптації до нових реалій, як у межах країни, так і за кордоном.

- *особистісного зростання та самореалізації*: навчання як спосіб впоратися з травмою, переосмислити власне життя та знайти нові смисли у складних обставинах. Для деяких студентів навчання стає засобом психологічної стійкості, способом не втрачати надію на майбутнє.

- *відчуття належності та спільноти*: навчальний колектив, навіть в умовах дистанційного навчання, може стати важливою групою підтримки, де студенти відчують себе частиною спільноти, яка прагне до розвитку та відновлення.

Наприклад, Людмила Матохнюк також звертає увагу на те, що для багатьох студентів навчання стає формою спротиву – засобом не здаватися, не

дозволити війні відібрати майбутнє та можливість для саморозвитку. Таке "опірне" навчання є потужним мотиватором, що допомагає подолати стрес та апатію.

Зміна формату навчання на дистанційний або змішаний, спричинена воєнними діями, також має значний вплив на навчальну мотивацію. З одного боку, дистанційне навчання надає гнучкість та можливість продовжувати освіту, перебуваючи в безпечних місцях. З іншого боку, воно створює низку проблем, що можуть знижувати мотивацію.

Олександра Савченко та Микола Слюсаревський (молодший) досліджують психологічні аспекти дистанційного навчання в умовах війни. Вони зазначають, що відсутність безпосереднього контакту з викладачем та однолітками може призводити до почуття ізоляції, зниження рівня соціальної взаємодії, що є важливим для підтримки мотивації. Крім того, дистанційне навчання вимагає високого рівня самоорганізації, самоконтролю та внутрішньої дисципліни, які не у всіх студентів розвинені достатньою мірою. Проблеми з доступом до інтернету, електроенергії, а також невідповідні домашні умови для навчання також негативно впливають на навчальний процес та, як наслідок, на мотивацію.

Відсутність звичних навчальних ритуалів, таких як відвідування університету, спілкування в коридорах, участь у студентському житті, може позбавляти навчання його соціально-емоційного контексту, що робить його менш привабливим для деяких студентів.

Отже, стресові та кризові умови воєнного часу чинять багатогранний вплив на навчальну мотивацію студентів в Україні. Вони зумовлюють значне зниження мотивації через психоемоційне виснаження, тривожність та зміни у соціальному середовищі. Водночас, війна також сприяє формуванню нових, глибинних мотивів, пов'язаних з прагненням до відновлення країни, самозбереження та особистісного зростання. Розуміння цих складних взаємозв'язків є критично важливим для розробки ефективних стратегій підтримки та відновлення навчальної мотивації в умовах триваючої війни та

повоєнної відбудови. Особливу роль у цьому відіграють психологи та педагоги, які розробляють адаптовані методики підтримки та психологічної допомоги студентам, аби допомогти їм зберегти прагнення до знань попри всі виклики.

1.3 Психологічні чинники формування навчальної мотивації в умовах стресу та невизначеності

Навчальна мотивація в умовах стресу та невизначеності, спричинених воєнними діями, набуває особливого значення та складності. Це не просто питання бажання вчитися, а комплексна взаємодія психологічних чинників, що визначають здатність особистості адаптуватися, знаходити внутрішні ресурси та підтримувати освітню активність в екстремальних обставинах. Розуміння цих механізмів є ключовим для розробки дієвих стратегій підтримки здобувачів освіти.

В умовах війни психоемоційний стан студента є одним із провідних чинників, що безпосередньо впливає на навчальну мотивацію. Здатність керувати власними емоціями, незважаючи на страх, тривогу чи відчай, є критично важливою для збереження пізнавальної активності. Коли студенти відчують себе перевантаженими емоціями, вони можуть втрачати інтерес до навчання, відчувати апатію та уникали виконання завдань. Навпаки, вміння визнавати та ефективно переживати негативні емоції, знаходити способи їх конструктивної переробки (наприклад, через фізичну активність, творчість, спілкування з близькими) допомагає зберегти внутрішній ресурс для навчання.

Стресостійкість, тобто здатність протистояти стресовим впливам без значних негативних наслідків для психіки, є ще одним ключовим аспектом. Студенти з високим рівнем стресостійкості краще адаптуються до змін, зберігають цілеспрямованість та проявляють більшу наполегливість у навчанні навіть за умов невизначеності. Розвиток таких якостей, як самоконтроль,

гнучкість мислення та позитивне переосмислення труднощів, сприяє підтримці мотивації. Наприклад, якщо студент сприймає тимчасові перебої зі світлом як виклик, що вимагає пошуку альтернативних рішень, а не як непереборну перешкоду, це свідчить про його стресостійкість та адаптивну мотивацію.

Невизначеність є невід'ємною характеристикою воєнного часу, і здатність до її когнітивного подолання має значний вплив на навчальну мотивацію. Певні когнітивні стратегії можуть допомогти студентам підтримувати мотивацію в умовах, коли майбутнє є непередбачуваним. В умовах невизначеності формальні академічні цілі можуть втрачати сенс. Натомість, якщо студент усвідомлює, що навчання є засобом досягнення особистісно значущих цілей (наприклад, внесок у відбудову країни, опанування професії для забезпечення майбутнього, збереження власної ідентичності), його мотивація стає стійкішою. Це вимагає від освітнього середовища підтримки індивідуалізації освітніх траєкторій та допомоги студентам у формуванні смислових орієнтирів. Замість жорсткого дотримання планів, які можуть бути порушені непередбачуваними обставинами, ефективними стають гнучкі підходи до навчання.

Здатність до адаптивного планування, тобто до швидкого перегляду та коригування навчальних цілей і методів відповідно до змін умов, допомагає уникнути фрустрації та зберегти мотивацію. Студенти, які можуть швидко адаптуватися до дистанційного формату, перерв у навчанні, зміни локації, демонструють вищу стійкість мотивації. Усвідомлення власного прогресу, навіть незначного, є важливим для підтримки мотивації. Регулярна рефлексія власних досягнень, аналіз того, що вдалося зробити попри труднощі, допомагає студентам бачити свою ефективність і зберігати віру в себе. Це особливо важливо, коли зовнішня оцінка та зворотний зв'язок можуть бути обмеженими. Замість фокусування на зовнішніх оцінках, студенти вчаться спиратися на внутрішню самооцінку та почуття виконаного обов'язку.

В умовах підвищеного стресу та невизначеності значну роль у формуванні навчальної мотивації відіграють механізми саморегуляції. Здатність студента самостійно організовувати свою навчальну діяльність,

долати внутрішні перешкоди та підтримувати дисципліну є визначальною. Усвідомлене формування реалістичних, але водночас значущих навчальних цілей, а також розбиття їх на менші, досяжні кроки, допомагає підтримувати мотивацію. Досягнення кожного малого кроку є джерелом позитивного підкріплення та стимулює до подальших дій.

В умовах, коли навчальний процес може бути перерваний повітряними тривогами або відключеннями світла, ефективне управління часом та доступними ресурсами стає життєво необхідним. Розвиток навичок пріоритизації завдань, використання можливостей для навчання за будь-яких умов, а також планування відпочинку для відновлення є важливими для підтримки мотивації. Незважаючи на виклики війни, підтримка з боку родини, друзів, викладачів та однолітків є потужним мотиваційним чинником. Студенти, які активно шукають та приймають соціальну підтримку, легше долають стрес та зберігають віру у свої сили. Навіть в умовах дистанційного навчання віртуальні спільноти, онлайн-групи підтримки та регулярний контакт з викладачами можуть забезпечувати необхідну соціальну взаємодію.

Для багатьох студентів навчання в умовах війни стає актом опору, способом не втрачати надію та віру в майбутнє. Це "сенса попри все", який дозволяє знайти внутрішню опору та енергію для навчання навіть у найскладніших обставинах. Розвиток такого екзистенційного мотиву може стати найсильнішим чинником формування стійкої навчальної мотивації.

Незважаючи на виклики війни, підтримка з боку родини, друзів, викладачів та однолітків є потужним мотиваційним чинником. Студенти, які активно шукають та приймають соціальну підтримку, легше долають стрес та зберігають віру у свої сили. Навіть в умовах дистанційного навчання віртуальні спільноти, онлайн-групи підтримки та регулярний контакт з викладачами можуть забезпечувати необхідну соціальну взаємодію.

Особливу роль у формуванні та підтримці навчальної мотивації відіграє вплив соціального оточення – передусім батьків, друзів та ширшого соціуму. Родина для багатьох студентів залишається основним джерелом емоційної

стабільності та моральної підтримки. Схвалення, заохочення, турбота з боку батьків, а також їхня віра в успіх дитини підсилюють відчуття впевненості, стимулюють до досягнень і допомагають зберігати освітню активність навіть в умовах невизначеності. Особливо важливою є здатність батьків адаптувати свої очікування до нових реалій, підтримуючи дитину не тільки у досягненнях, а й у боротьбі з труднощами.

Друзі, своєю чергою, створюють середовище емоційної взаємопідтримки, спільного переживання складних обставин, а також обміну навчальними ресурсами та стратегічними підходами. Взаємодія з ровесниками сприяє зменшенню відчуття ізоляції, активізує прагнення бути частиною спільноти, досягати успіху разом з іншими. Спільне вирішення проблем, обговорення складних тем або просто регулярне спілкування мають стабілізуючий вплив на психоемоційний стан студента, що опосередковано посилює його навчальну мотивацію.

Також варто враховувати загальний вплив соціуму – мас-медіа, громадських ініціатив, публічних постатей, які через приклади самореалізації, подолання труднощів і служіння суспільству формують у молоді відчуття значущості освіти як інструменту змін. Коли студент бачить, що знання та навички можуть реально допомогти наблизити перемогу, відновити країну або забезпечити гідне життя в нових умовах, мотивація до навчання набуває нової глибини та стійкості.

Отже, формування навчальної мотивації в умовах стресу та невизначеності воєнного часу є складним, багатofакторним процесом, що потребує інтеграції психологічних та педагогічних зусиль. Емоційно-вольова регуляція, когнітивні стратегії подолання невизначеності, а також розвинені механізми саморегуляції та проєктивної поведінки є ключовими чинниками, що дозволяють студентам зберігати та навіть посилювати свою мотивацію до навчання. Підтримка з боку освітнього середовища, спрямована на розвиток цих психологічних ресурсів, є життєво необхідною для забезпечення

неперервності освітнього процесу та формування психологічно стійкої та мотивованої молоді, здатної відновити та розвивати Україну.

Висновок до розділу

У межах теоретичного аналізу встановлено, що навчальна мотивація є ключовим багатофакторним психологічним конструктом, що формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників і безпосередньо впливає на ефективність освітнього процесу, активність студента, його наполегливість у досягненні академічних цілей та здатність до саморозвитку. Вивчення цього феномену в сучасній психології охоплює різноманітні теоретичні підходи, включаючи теорію потреб А. Маслоу, теорію самовизначення Д. Десі та Р. Райана, теорію очікувань В. Врума, а також когнітивний, гуманістичний, біхевіоральний та соціокультурний підходи, що активно розвиваються в українській психологічній думці. Кожен із цих підходів висвітлює різні аспекти формування мотивації, підкреслюючи роль усвідомлення потреб, відчуття автономії та компетентності, очікування успіху, когнітивної інтерпретації подій, внутрішнього прагнення до самореалізації, а також вплив зовнішніх стимулів та соціокультурного середовища.

Аналіз впливу стресових та кризових умов воєнного часу на навчальну мотивацію засвідчив її багатогранний характер. Постійна загроза, невизначеність, вимушені переміщення та втрати спричиняють значне психоемоційне виснаження, знижують концентрацію уваги та погіршують когнітивні функції, що негативно позначається на мотивації. Водночас, війна парадоксально може трансформувати та навіть посилювати мотивацію, породжуючи нові глибинні мотиви, такі як прагнення до самозбереження, соціального служіння, внесок у відновлення країни та особистісне зростання як акт опору. Особливу роль у цих умовах відіграє дистанційний формат

навчання, який, з одного боку, забезпечує гнучкість, але з іншого – створює виклики, пов'язані з ізоляцією та необхідністю високого рівня самоорганізації.

Особливу увагу приділено психологічним чинникам формування навчальної мотивації в умовах стресу та невизначеності. Виявлено, що стресостійкість, здатність до когнітивного подолання невизначеності, гнучке адаптивне планування, розвинені механізми саморегуляції та ефективне управління часом є критично важливими для підтримки освітньої активності.

Таким чином, навчальна мотивація студентів в умовах війни формується під впливом комплексу взаємопов'язаних психологічних, емоційних, когнітивних і соціальних чинників. Це обґрунтовує необхідність подальшого дослідження та розробки комплексних програм психологічної підтримки та адаптованих методик навчання для збереження та посилення академічної активності студентів в умовах сучасних викликів.

РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

2.1 Методологія та організація дослідження

З огляду на мету нашого дослідження, яка полягає у вивченні психологічних чинників навчальної мотивації студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах війни, та відповідно до поставлених завдань, було обрано та використано наступний комплекс психодіагностичних методик:

1. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс) – для визначення загального рівня мотивації до досягнення успіху у студентів.

2. Шкала тривожності (Шкала Тейлора, адаптація М.М.Пейсахова) – використовується для вимірювання проявів тривожності як особистісної якості людини.

3. Методикою загальної самооцінки – призначена для діагностики рівня сформованості загальної самооцінки особистості.

4. Авторська анкета "Мотивація студентів спеціальності фізична терапія та ерготерапія в умовах війни" для оцінки безпосереднього впливу воєнних обставин на навчальну мотивацію.

З метою діагностики виявлення домінуючих видів навчальної мотивації, ми застосували *методику діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс)*. Слід зазначити, що метою даної методики є оцінка загального рівня мотивації до успіху. Вона дає змогу зрозуміти, наскільки людина орієнтована на досягнення, подолання перешкод і прагнення до досконалості у своїй діяльності. Високий рівень мотивації до успіху за цією методикою зазвичай асоціюється з активною життєвою позицією, цілеспрямованістю та готовністю долати труднощі. Опитувальник, складається з 41 твердження, які описують

різні аспекти поведінки, пов'язаної з досягненнями. Респонденту пропонується відповісти "так" або "ні" на кожне з тверджень.

Після заповнення опитувальника підраховується сума балів. Кожній відповіді "так" або "ні" присвоюється певний бал згідно з ключем. Сума набраних балів потім інтерпретується за шкалою, що дозволяє визначити рівень мотивації до успіху.

Результати тестування за методикою Т. Елерса інтерпретуються зазвичай за такою шкалою:

1-10 балів: низький рівень мотивації до успіху. Люди з таким результатом, ймовірно, не схильні до активних дій для досягнення цілей, можуть уникати викликів, не відчувати сильного прагнення до перемоги.

11-15 балів: середній рівень мотивації до успіху. Це найбільш поширений рівень, що характеризує людей, які мають достатній, але не надмірний рівень прагнення до досягнень. Вони здатні ставити цілі, докладати зусиль, але можуть не завжди прагнути до максимальних результатів.

16-20 балів: високий рівень мотивації до успіху. Люди з високим показником вирізняються значною цілеспрямованістю, наполегливістю, готовністю долати труднощі та прагненням до високих досягнень. Вони активно шукають можливості для самореалізації.

Понад 20 балів: дуже високий рівень мотивації до успіху. Це може вказувати на гіпермотивацію, надмірне прагнення до перемоги за будь-яку ціну, що в деяких випадках може призводити до стресу та вигорання.

Методика Т. Елерса активно використовується в:

- психологічному консультуванні для кращого розуміння мотиваційної сфери особистості.
- профорієнтації для визначення відповідності мотиваційних якостей вимогам певної професії.
- освітньому процесі для діагностики мотивації студентів до навчання, що допомагає викладачам адаптувати методи викладання та підтримки.

➤ наукових дослідженнях для вивчення зв'язку мотивації до успіху з іншими психологічними феноменами.

Методика Елерса є цінним інструментом для швидкої та ефективної оцінки рівня мотивації до успіху, надаючи нам важливу інформацію для розуміння та підтримки особистісного розвитку.

Шкала тривожності (Шкала Тейлора, адаптація М.М. Пейсахова) використовується для вимірювання проявів тривожності як особистісної якості людини. Цей опитувальник, був опублікований ще у 1953 році, допомагає діагностувати характеристики тривожних рис і є одним із класичних інструментів у психодіагностиці. Методика складається з 50 тверджень, на які респондент відповідає "так" чи "ні". Залежно від кількості набраних балів, визначається рівень тривожності: низький, нижче середнього, середній, вище середнього або високий.

Її використовують для:

- визначення рівня тривожності, що дозволяє виявити, наскільки людина схильна до занепокоєння, страхів, побоювань у різних життєвих ситуаціях.

- діагностика тривожних станів, допомагає оцінити вираженість тривожності, що може бути важливо при підозрі на наявність тривожних розладів або для загальної оцінки психоемоційного стану.

- оцінка особистісної тривожності фокусується на тривожності як на стабільній рисі особистості, на відміну від ситуативної тривожності, яка пов'язана з конкретною ситуацією.

- її застосовують у наукових дослідженнях для вивчення зв'язку тривожності з іншими психологічними феноменами.

- виявлення потреб у психологічній допомозі, результати тесту можуть вказувати на те, чи потребує людина додаткової психологічної підтримки або консультації.

«Методика загальна самооцінки» призначена для діагностики рівня сформованості загальної самооцінки особистості. Цей опитувальник допомагає

визначити, наскільки людина адекватно сприймає себе, свої якості та можливості, а також наскільки її ставлення до себе є позитивним чи негативним. Методика містить 28 тверджень, які стосуються різних аспектів "Я" людини (наприклад, її рис характеру, здібностей, успіхів, взаємодії з іншими).

Основна мета методики — отримати цілісне уявлення про самоствавлення індивіда. Вона спрямована на оцінку:

- адекватності самооцінки, чи відповідає уявлення людини про себе її реальним можливостям та досягненням.
- стійкості самооцінки, наскільки самооцінка є стабільною і не схильна до різких коливань під впливом зовнішніх обставин.
- загального фону самоствавлення, чи переважає у людини позитивне, негативне або помірковане ставлення до власної особистості.

Респонденту пропонується відповісти на твердження, вибравши один з варіантів відповіді, що найкраще відображає його почуття або думку (наприклад, "повністю згоден", "згоден", "важко сказати", "не згоден", "зовсім не згоден"). Кількість тверджень може варіюватися в різних модифікаціях методики, але зазвичай це достатня кількість для отримання надійного результату.

Після заповнення опитувальника, бали підраховуються за спеціальним ключем. Сума набраних балів потім інтерпретується для визначення рівня самооцінки:

- низька (занижена) самооцінка, характеризується невірою у власні сили, постійними сумнівами, схильністю до самоприниження, страхом невдач. Люди із заниженою самооцінкою часто уникають відповідальності, відмовляються від складних завдань, побоюються критики.
- середня (адекватна) самооцінка, свідчить про реалістичне сприйняття себе, своїх можливостей та обмежень. Людина впевнена у своїх силах, але при цьому здатна критично оцінювати свої дії, визнавати помилки та

працювати над їх виправленням. Це найбільш оптимальний рівень самооцінки для продуктивної діяльності та психологічного благополуччя.

– висока (завищена) самооцінка, проявляється у переоцінці власних можливостей, ігноруванні недоліків, надмірній самовпевненості, нереалістичних домаганнях. Люди із завищеною самооцінкою можуть бути схильні до ризику, агресії у відповідь на критику, а також можуть мати труднощі у стосунках з іншими через завищені вимоги.

Методика є цінним інструментом у різних сферах: психологічному консультуванні, педагогічній психології, профорієнтації та у наукових дослідженнях.

Авторська анкета "Мотивація студентів спеціальності фізична терапія та ерготерапія в умовах війни" для оцінки безпосереднього впливу воєнних обставин на навчальну мотивацію.

Це розширена анкета розроблена для більш глибокого дослідження мотивації студентів спеціальності "Фізична терапія та ерготерапія" в умовах воєнного стану в Україні. Участь в опитуванні є анонімною та добровільною. Щирі та розгорнуті відповіді допоможуть отримати повніше уявлення про фактори, що впливають на мотивацію до навчання.

Мета анкети: детально виявити рівень та різноманітні чинники мотивації студентів спеціальності "Фізична терапія та ерготерапія" в умовах війни. Отримані розширені дані будуть використані для розробки більш адресних та ефективних рекомендацій щодо підтримки та підвищення мотивації студентів у складних умовах.

Анкета складається з 25 запитань закритого типу, на які респондент відповідає "Так" або "Ні". Це робить її простою та швидкою для заповнення, а також полегшує подальшу кількісну обробку даних. Кожна відповідь "Так" приносить 1 бал, а "Ні" – 0 балів.

Інтерпретація результатів базується на сумі набраних балів і ділиться на п'ять рівнів:

20-25 балів: дуже високий рівень мотивації. Студент демонструє надзвичайну внутрішню мотивацію, глибоке розуміння важливості своєї майбутньої професії, високий рівень оптимізму та активне подолання труднощів.

15-19 балів: високий рівень мотивації. Студент має стійку мотивацію, усвідомлює свою роль у майбутньому та відчуває підтримку, але можуть бути окремі аспекти, що потребують уваги.

10-14 балів: середній рівень мотивації. Студент зберігає інтерес до навчання, але воєнні обставини значно впливають на його мотивацію, що періодично її знижує. Потребує підтримки та сприятливих умов.

5-9 балів: низький рівень мотивації. Студент відчуває значні труднощі з підтримкою мотивації, потребує комплексної підтримки, включаючи психологічну допомогу та адаптацію навчального процесу.

0-4 бали: критично низький рівень мотивації. Студент перебуває у стані глибокої демотивації, що серйозно перешкоджає навчанню, і потребує термінової та всебічної підтримки.

Ця анкета є цінним інструментом для діагностики та моніторингу психологічного стану студентів у надзвичайних умовах. Вона дозволяє виявити не лише загальний рівень мотивації, а й конкретні чинники, які її підтримують або пригнічують. Отримані дані можуть стати основою для розробки цільових програм психологічної підтримки, адаптації освітніх програм, вдосконалення дистанційного навчання та посилення соціальної підтримки студентів спеціальності "Фізична терапія та ерготерапія", які готуються до життєво важливої місії відновлення здоров'я українців.

Отже, ми розглянули усі методики, які застосовувалися у нашому емпіричному дослідженні для визначення рівня мотивації студентів та чинників, які впливають на навчальну мотивацію. Ці методики можуть бути ефективно використані в різних контекстах, від психологічного консультування до наукових досліджень, сприяючи глибшому розумінню індивідуальних особливостей та сприяючи особистісному зростанню.

Для реалізації дослідження було використано автоматизовану інформаційну систему «Я - психолог» (АІС Я-ПСИХОЛОГ), яка надала доступ до зазначених методик. Респонденти проходили обрані психодіагностичні процедури через спеціально створені посилання.

2.2 Аналіз та інтерпретація отриманих результатів

В емпіричному дослідженні психологічних чинників навчальної мотивації студентів взяли участь 50 студентів другого курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» Хмельницького національного університету (ХНУ).

Першою методикою нашого дослідження стала *методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс)*, яка спрямована на визначення загального рівня мотивації особистості до досягнення успіху.

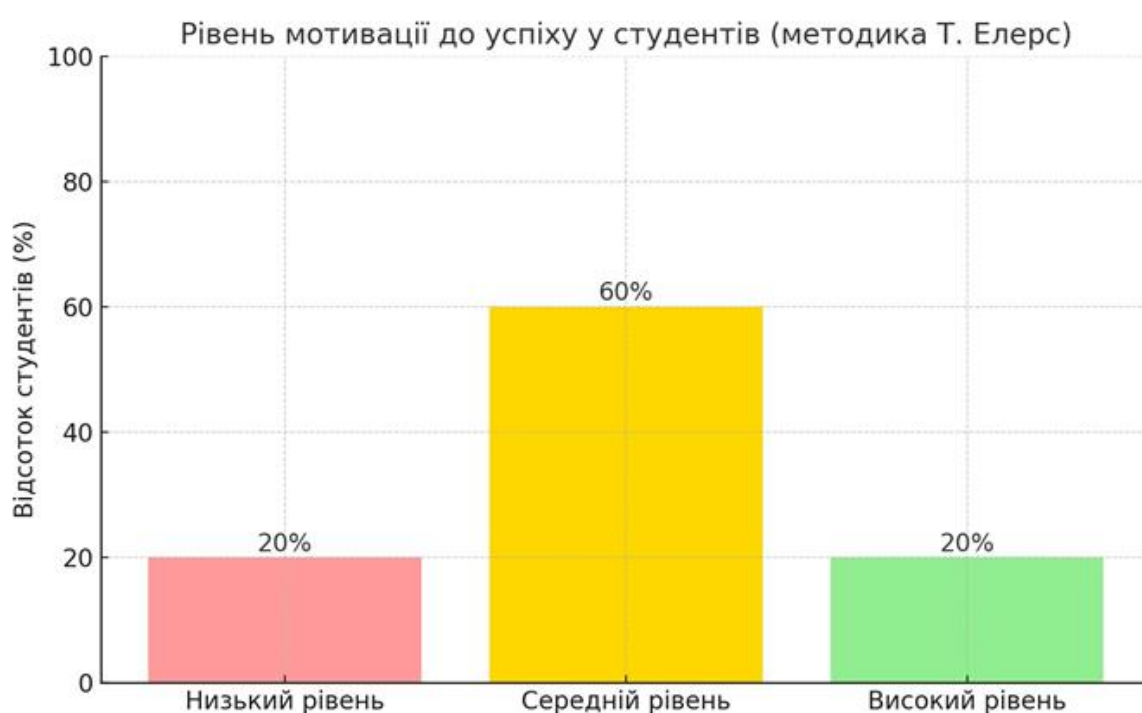
Аналіз отриманих даних за методикою діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс) показав, що у більшості студентів (60%) другого курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» ХНУ переважає середній рівень мотивації до досягнення успіху. Це свідчить про те, що значна частина досліджуваної групи демонструє стабільне та помірне прагнення до успіху, здатність ставити перед собою цілі та докладати необхідних зусиль для їх досягнення, що є достатнім для підтримки академічної активності. Водночас, спостерігається рівномірний розподіл студентів з низьким (20%) та високим (20%) рівнями мотивації до успіху.

Наявність студентів з низьким рівнем може вказувати на потребу в додатковій підтримці та стимулюванні їхнього прагнення до досягнень, тоді як високий рівень свідчить про значний потенціал до самореалізації та високу орієнтацію на результат у частини групи. Загалом, такі показники відображають типовий розподіл мотивації в академічному середовищі, що

підкреслює важливість диференційованого підходу до підтримки навчальної мотивації (таб. 2.1).

Таблиця 2.1 – Таблиця рівнів мотивації до успіху у студентів

Низький рівень	20%
Середній рівень	60%
Високий рівень	20%

Для більш детального опису дивитися гістограма рівнів мотивації до успіху у студентів рисунок (2.1)

Рисунок 2.1 – Гістограма рівнів мотивації до успіху у студентів

Далі ми провели *методику «Шкала тривожності»* (Шкала Тейлора, адаптація М.М. Пейсахова). Ця методика, як уже зазналося вище, проводилася нами з метою діагностування характеристики тривожних рис та вимірювання проявів тривожності.

Отримані результати:

результати свідчать про те, що у досліджуваній вибірці студентів переважає середній (30%) та нижче середнього (30%) рівні особистісної тривожності. Це свідчить про те, що значна частина студентів має помірний або

відносно низький рівень занепокоєння, який може бути як адаптивним (спонукаючи до відповідальності), так і не викликати значного дискомфорту. Досить велика частка студентів (20%) демонструє низький рівень тривожності, що вказує на їхню психоемоційну стабільність та впевненість. Водночас, сумарно 20% студентів (14% з вище середнім та 6% з високим рівнями тривожності) можуть відчувати значний дискомфорт, пов'язаний із занепокоєнням, страхами та постійним внутрішнім напруженням (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Діаграма розподілу рівнів особистісної тривожності

Порівняння отриманих даних із результатами діагностики мотивації до успіху за Т. Елерсом дозволяє припустити наявність взаємозв'язку між цими психологічними чинниками. Студенти з низьким та нижче середнім рівнями тривожності частіше демонструють середній та високий рівні мотивації до успіху, виявляючи більшу впевненість у своїх силах та готовність долати труднощі. Натомість, частина студентів з високим та вище середнім рівнями тривожності вірогідніше корелює з низьким рівнем мотивації до успіху,

оскільки постійне внутрішнє напруження та страх невдачі можуть призводити до уникнення активних дій та зниження прагнення до досягнень. Ця тенденція підтверджує гіпотезу про те, що високий рівень особистісної тривожності може виступати значним бар'єром для ефективної навчальної мотивації та самореалізації, оскільки надмірне занепокоєння виснажує психологічні ресурси та перешкоджає цілеспрямованій діяльності.

Отже, управління рівнем тривожності є важливим аспектом підтримки та розвитку навчальної мотивації студентів, особливо в умовах стресу та невизначеності.

Наступна проведена *методика загальної самооцінки* - призначена для оцінки рівня сформованості загального ставлення людини до самої себе, її здатності адекватно оцінювати свої якості та можливості. Ця методика дозволяє отримати цілісне уявлення про те, як індивід сприймає себе як особистість.

Отримані результати: у більшості студентів (60%) другого курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» переважає середній (адекватний) рівень самооцінки. Це свідчить про те, що значна частина досліджуваної групи має реалістичне уявлення про свої можливості, здібності та обмеження. Вони, ймовірно, впевнені у собі, але водночас здатні критично оцінювати власні дії, що сприяє ефективному навчанню та саморозвитку.

Водночас, виявлено, що у 20% студентів спостерігається низька (занижена) самооцінка, а у 20% – висока (завищена) самооцінка. Студенти із заниженою самооцінкою можуть відчувати непевність у своїх силах, побоюватися невдач, що може призводити до унікаючої поведінки у навчанні та зниження активності. Такий тип самосприйняття часто супроводжується високим рівнем тривожності, уникненням ситуацій оцінювання, недостатньою ініціативністю, що в довгостроковій перспективі може негативно впливати на професійну підготовку.

Натомість, студенти із завищеною самооцінкою можуть переоцінювати свої можливості, недооцінювати складність завдань, що іноді може перешкоджати достатньому докладанню зусиль та критичному аналізу власних

досягнень. Таке ставлення іноді спричиняє конфліктні ситуації у взаємодії з викладачами або однолітками, а також знижує мотивацію до самовдосконалення. Обидва полюси – як занижена, так і завищена самооцінка – можуть виступати деструктивними чинниками для сталого навчального процесу та розвитку адекватної професійної ідентичності студентів (рис. 2.3).

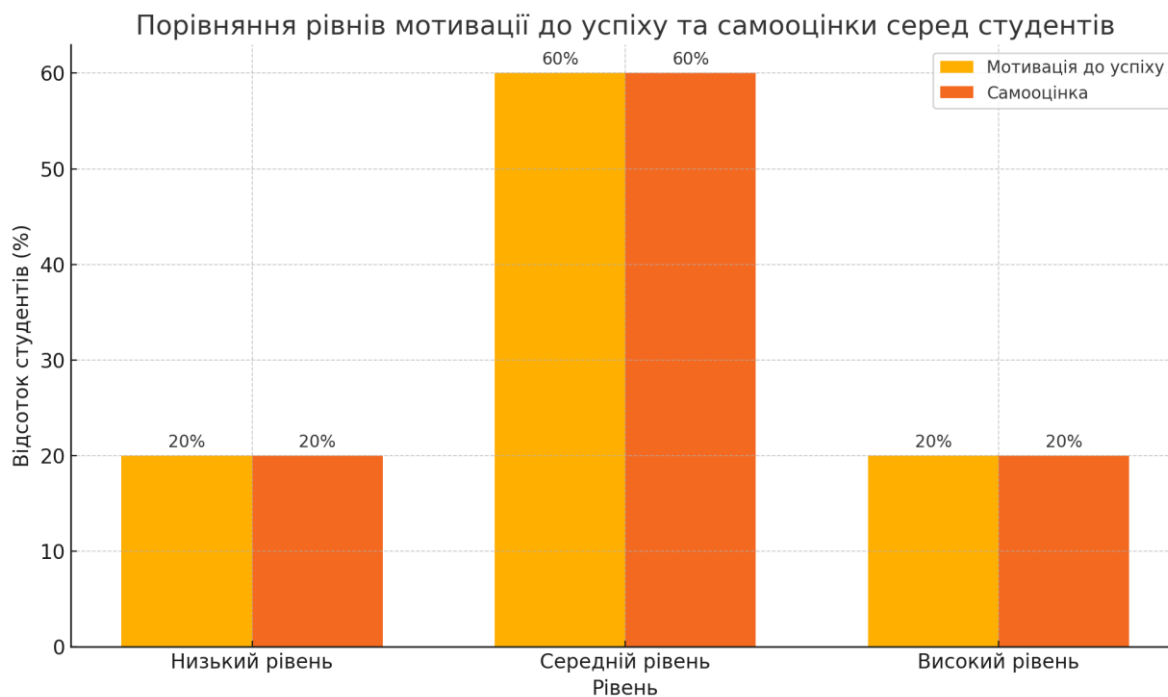

Рисунок 2.3 – Порівняльна гістограма мотивації до успіху та самооцінки серед студентів

Результати підтверджують гіпотезу про те, що самооцінка є важливим психологічним чинником, який суттєво впливає на формування та динаміку навчальної мотивації студентів. Здорове самосприйняття є передумовою для ефективного цілепокладання, розвитку наполегливості та здатності долати академічні труднощі.

Останньою методикою, використаною нами у емпіричному дослідженні, стала авторська анкета *"Мотивація студентів спеціальності фізична терапія та ерготерапія в умовах війни"* для оцінки безпосереднього впливу воєнних обставин на навчальну мотивацію. Аналіз результатів, отриманих за допомогою розширеної анкети, показав, що у більшості студентів (50%) другого курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія», факультету ЗПФКС, ХНУ спостерігається середній рівень мотивації до навчання в умовах воєнного стану.

Це свідчить про те, що значна частина студентів зберігає інтерес до здобуття знань та навичок, проте відчуває значний вплив воєнних обставин, що періодично може знижувати їхню мотивацію. Їхня навчальна активність є достатньою, але вони потребують системної підтримки та створення сприятливих умов для навчання.

Водночас, сумарно 30% студентів демонструють високий (20%) та дуже високий (10%) рівні мотивації. Ці студенти виявляють стійке внутрішнє бажання продовжувати навчання, глибоко усвідомлюють важливість своєї майбутньої професії для відновлення країни та активно долають пов'язані з війною труднощі. Їхній оптимізм та цілеспрямованість є потужним внутрішнім ресурсом.

Проте, у 20% студентів (14% з низьким та 6% з критично низьким рівнями) зафіксовано значні труднощі з підтримкою мотивації до навчання. Ці студенти, ймовірно, перебувають під сильним впливом стресових та кризових умов, що призводить до глибокої демотивації, апатії та може серйозно перешкоджати навчання. Вони потребують комплексної та термінової підтримки, включаючи психологічну допомогу, а також адаптацію навчального процесу до їхніх поточних можливостей.

Рівень навчальної мотивації в умовах воєнного стану серед студентів

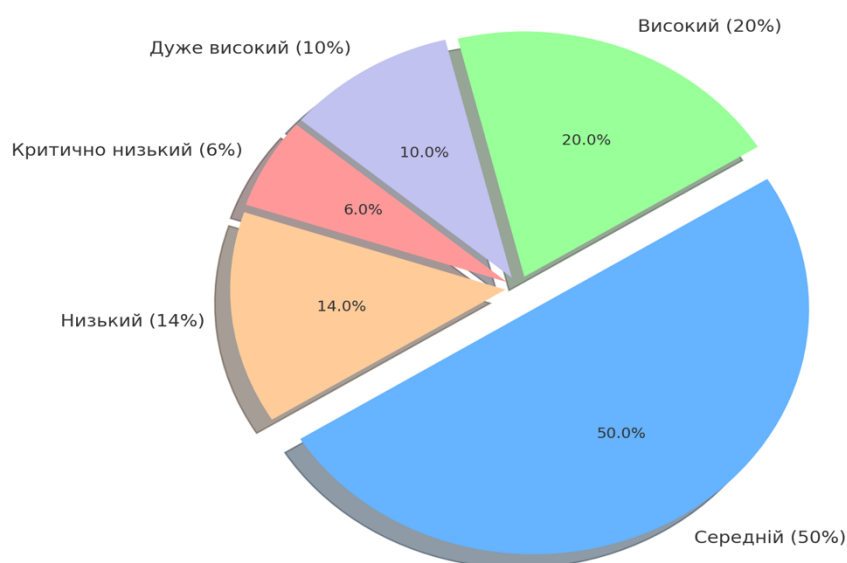

Рисунок 2.4 – Діаграма рівнів навчальної мотивації

Загалом, результати анкети підкреслюють, що, незважаючи на загальну стійкість студентської спільноти, воєнні умови створюють диференційований вплив на мотивацію, вимагаючи індивідуального підходу та посилення підтримки для тих, хто відчуває найбільші труднощі.

2.3. Рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів у складних соціально-психологічних умовах

У період соціальної нестабільності, зокрема під час війни, студенти стикаються з численними труднощами, які впливають на їхню здатність до ефективного навчання. Психологічний стрес, втрата життєвих орієнтирів, зміни в освітньому середовищі та відсутність почуття безпеки можуть значно знизити мотивацію до навчання. У таких умовах важливо сформувати підтримувальне середовище, адаптувати освітній процес та забезпечити емоційно безпечний простір.

Нижче подано рекомендації, спрямовані на підвищення мотивації студентів, що враховують як індивідуальний, так і системний рівень підтримки.

1. Запровадити регулярні психологічні консультації: забезпечити доступ до кваліфікованих психологів, які можуть надавати індивідуальну та групову підтримку студентам, що переживають стрес, тривогу або демотивацію.

2. Організувати тренінги зі стресостійкості: навчати студентів ефективним методам управління стресом, релаксації, дихальним технікам, що допоможуть їм долати психоемоційне напруження, зокрема під час повітряних тривог.

3. Проводити семінари з управління тривожністю: надати студентам знання про природу тривоги, її прояви та стратегії подолання, навчити ідентифікувати тригерні фактори та розвивати адаптивні копінг-механізми.

4. Створити групи підтримки: заохочувати формування студентських груп, де вони можуть ділитися досвідом, обмінюватися стратегіями подолання труднощів та відчувати соціальну згуртованість, зменшуючи почуття ізоляції.
5. Розвивати навички саморегуляції: проводити практичні заняття з розвитку емоційного інтелекту, усвідомленості (mindfulness), що сприятиме кращому контролю над емоціями та поведінкою.
6. Зміцнювати позитивне самосприйняття: запровадити інтерактивні заняття та вправи, спрямовані на ідентифікацію та розвиток сильних сторін особистості, формування позитивної "Я-концепції" та підвищення самооцінки.
7. Навчати технікам позитивного мислення: проводити тренінги з когнітивної реструктуризації, допомагаючи студентам перетворювати негативні думки на більш конструктивні та оптимістичні.
8. Заохочувати фізичну активність та відпочинок: наголошувати на важливості фізичних вправ, здорового сну та достатнього відпочинку для підтримки психічного та фізичного здоров'я, що є основою мотивації.
9. Інформувати про психологічні ресурси: регулярно поширювати інформацію про доступні психологічні служби, гарячі лінії, онлайн-ресурси для самодопомоги та підтримки ментального здоров'я.
10. Забезпечити гнучкість навчального графіка: встановити максимально гнучкий розклад занять та сесій, враховуючи можливі перебої зі зв'язком, електроенергією або необхідність переміщень студентів.
11. Запровадити асинхронні форми навчання: збільшити частку асинхронних занять, забезпечуючи доступ до записів лекцій, презентацій та навчальних матеріалів офлайн, щоб студенти могли навчатися у зручний час.
12. Коригувати терміни виконання завдань: бути готовими до оперативного перегляду дедлайнів для контрольних робіт та проєктів у разі об'єктивних обставин (тривалі повітряні тривоги, відсутність інтернету/світла).
13. Використовувати різноманітні формати матеріалів: надавати навчальні матеріали у різних форматах (відео, аудіо, текстові документи, інфографіка), щоб задовольнити різні стилі навчання та умови доступу.

14. Забезпечити стабільний доступ до інтернету та обладнання: де це можливо, надати доступ до університетських точок Wi-Fi, організувати "пункти незламності" для навчання або надавати інформацію про місця з безперебійним зв'язком.

15. Посилити зворотний зв'язок від викладачів: забезпечити своєчасний, конструктивний та підтримуючий зворотний зв'язок щодо навчальних досягнень, що допоможе студентам бачити свій прогрес та коригувати помилки.

16. Організувати менторські програми: створити систему менторства, де старшокурсники або викладачі можуть надавати індивідуальну підтримку та поради молодшим студентам.

17. Акцентувати суспільну місію спеціальності: постійно підкреслювати життєво важливу роль фахівців з фізичної терапії та ерготерапії у відновленні здоров'я військових та цивільних, що постраждали від війни, у майбутній відбудові країни.

18. Запрошувати практикуючих фахівців: організовувати зустрічі з лікарями, фізичними терапевтами, ерготерапевтами, які працюють в умовах війни, щоб студенти бачили реальні приклади застосування своїх знань та відчували зв'язок з професією.

19. Стимулювати волонтерську діяльність: активно залучати студентів до волонтерських ініціатив, пов'язаних з їхньою майбутньою професією (наприклад, допомога у реабілітаційних центрах, догляд за пораненими), що дозволить їм відчути свою корисність та більшу залученість.

20. Інформувати про кар'єрні перспективи: надавати детальну інформацію про можливості працевлаштування, професійного зростання та розвитку у сфері фізичної терапії та ерготерапії після війни, щоб студенти бачили довгострокові перспективи.

21. Створювати проєкти з реальним впливом: запроваджувати проєктну діяльність, де студенти працюють над реабілітаційними кейсами або розробляють методики, що можуть бути застосовані на практиці.

22. Підтримувати міжнародні обміни (онлайн/гібридні): надавати можливості для участі у міжнародних онлайн-курсах, вебінарах, конференціях, що розширить світогляд та підвищить професійну цінність.

23. Формувати почуття спільноти та приналежності: організувати онлайн-зустрічі, неформальні заходи для студентів та викладачів, щоб підтримувати відчуття єдності та спільної мети.

24. Визнавати та відзначати досягнення: публічно відзначати успіхи студентів, їхню стійкість та внесок у навчання та волонтерську діяльність, що підвищуватиме їхню самооцінку та мотивацію.

25. Популяризувати історії успіху: ділитися історіями випускників, які вже працюють у складних умовах та досягають значних результатів, надихаючи поточних студентів.

Ці рекомендації спрямовані на створення комплексної системи підтримки, яка дозволить студентам не лише зберегти, а й посилити навчальну мотивацію, незважаючи на надзвичайні обставини, та підготувати їх до важливої професійної місії.

Висновки до розділу

Отже, у другому розділі кваліфікаційної дипломної роботи було представлено результати проведеного емпіричного дослідження, спрямованого на вивчення психологічних чинників навчальної мотивації студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах війни. З метою комплексного аналізу даного психологічного феномену було застосовано наступний комплекс психодіагностичних методик:

1. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс), що дозволила визначити загальний рівень мотивації до досягнення успіху у студентів.

2. Шкала тривожності (Шкала Тейлора, адаптація М.М. Пейсахова), яка використовувалася для вимірювання проявів тривожності як особистісної якості людини.
3. Методика загальної самооцінки, призначена для діагностики рівня сформованості загальної самооцінки особистості.
4. Авторська анкета "Мотивація студентів спеціальності фізична терапія та ерготерапія в умовах війни", розроблена для оцінки безпосереднього впливу воєнних обставин на навчальну мотивацію.

В емпіричному дослідженні взяли участь 50 студентів другого курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» Хмельницького національного університету (ХНУ). Аналіз отриманих даних за методикою Т. Елерса показав, що у більшості студентів (60%) переважає середній рівень мотивації до досягнення успіху. Це свідчить про стабільне та помірне прагнення до успіху, достатнє для підтримки академічної активності. Водночас, 20% студентів мають низький, а ще 20% – високий рівень мотивації до успіху, що підкреслює важливість диференційованого підходу.

Узагальнюючи, результати дослідження вказують на переважно середній рівень мотивації до успіху у досліджуваній групі, що є базою для подальшої підтримки. Однак, наявність як низьких, так і високих показників мотивації свідчить про необхідність врахування індивідуальних особливостей студентів. Отримані дані підтверджують потребу в цілеспрямованій психологічній підтримці та формуванні адекватної, здорової самооцінки у підлітковому віці.

Отже, отримані результати вказують на необхідність розробки та впровадження ефективних методів підтримки та підвищення навчальної мотивації студентів у складних соціально-психологічних умовах. На основі цих даних ми розробили 25 чітких рекомендацій щодо підвищення навчальної мотивації студентів. Також, на наш погляд, найбільш дієвими можуть бути спеціальні психологічні тренінги, програми підтримки та індивідуальні консультації, які сприятимуть покращенню емоційного стану, формуванню впевненості у собі та розвитку конструктивних стратегій подолання труднощів.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню психологічних чинників навчальної мотивації студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах воєнного стану в Україні. На основі проведеного теоретичного аналізу було встановлено, що навчальна мотивація є складним інтегрованим конструктом, що включає когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти та визначається взаємодією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Особливий акцент зроблено на впливі таких психологічних чинників, як рівень тривожності, самооцінка, емоційна стабільність, а також усвідомлення соціальної значущості обраної професії в умовах воєнного часу.

Емпіричне дослідження, здійснене на базі Хмельницького національного університету, засвідчило, що переважна більшість студентів демонструє середній рівень мотивації до досягнень, адекватну самооцінку та помірний рівень тривожності, що вказує на відносну психоемоційну стабільність студентської аудиторії. Водночас виявлено частину студентів з високим рівнем тривожності, заниженою самооцінкою та низькою мотивацією, що свідчить про вразливість окремих груп у психоемоційному та мотиваційному плані.

Отримані результати підтверджують гіпотезу дослідження про те, що навчальна мотивація студентів у кризових умовах значною мірою зумовлюється поєднанням психологічних чинників, зокрема рівнем тривожності, самооцінкою та особистісною значущістю професійної діяльності. Це потребує впровадження комплексних психолого-педагогічних заходів, спрямованих на підтримку мотиваційної сфери студентів, зниження психоемоційної напруги та формування здорового самосприйняття.

Розроблені автором практичні рекомендації можуть бути основою для вдосконалення системи психологічного супроводу студентів та адаптації освітнього процесу до викликів воєнного часу. Вони містять низку стратегій підтримки навчальної мотивації, зокрема психопрофілактичні заходи,

емоційно-підтримувальні програми, індивідуальні консультації та корекційно-розвивальні тренінги, спрямовані на розвиток академічної стійкості та професійної самореалізації майбутніх фахівців.

Таким чином, мета дослідження досягнута, гіпотеза підтверджена, а результати мають як теоретичну, так і практичну значущість для подальших наукових розвідок і застосування в системі вищої освіти в умовах соціальних трансформацій.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Антонюк О. Б. Використання освітнього коучингу для зменшення навчального стресу та посилення академічної мотивації студентів під час війни: теоретичний аспект. Український педагогічний журнал. 2022. № 3. С. 44–54.
2. Березяк К. М. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. 2022. С. 27–36.
3. Богданевич Д. О., Тимчук І. М. Мотиви навчання студентів в умовах соціальної невизначеності. 2022. С. 31–36.
4. Бражанюк А. О. Структурно-змістовий аналіз професійної культури майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів як результат їхньої фахової підготовки. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2020. № 29. С. 239–250.
5. Бугаєнко Т.В., Звіряка О.М. Сучасні проблеми фізичної терапії та ерготерапії: теорія і практика : зб. матеріалів наук.-практ. конф. Суми : СумДПУ, 2022. 120-124 с.
6. Герасименко О. І., Петренко С. В. Дослідження змін мотивації студентів до навчання під час дистанційної освіти в умовах війни. Scientific Collection «InterConf». 2023. № 158. С. 199–200. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/items/9275a1fe-e172-4743-8209-4de790dbeea8>
7. Гладиш Т. Р. Формування мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. Проблеми підготовки сучасного вчителя, (6 (1)), 2012, С. 150-155.
8. Гусєва Т. О. Психологічні особливості формування комунікативної компетентності у студентів–фізичних терапевтів. Psychology Travelogs. 2024. № 4. С. 314–323.
9. Денисова Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту з використанням ІКТ : монографія. Київ, 2020. 270 с.

10. Дмитришин Б. Я. Психологічні особливості формування позитивної навчальної мотивації студентів. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології". 2015. № 27, С. 13-18.
11. Дробот, О. В. Мотивація студентів до дистанційного навчання в умовах пандемії. Психологія та соціальна робота, (1 (51)), 2020, С. 69-85.
12. Дубасенюк О. А., Слюсаренко А.М. Психологія : підручник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 352 с.
13. Жигайло Н., Шолубка Т. Формування психологічної стійкості студентів ЗВО під час війни. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2022. № 14. С. 3–14.
14. Запєвалова С. О. Особливості мотивації та адаптації в умовах війни в Україні. Актуальні питання науки, освіти та технологій в умовах сучасних викликів. 2023. С. 35-44.
15. Запєвалова С. О. Психологічні особливості мотивації до навчання студентів в умовах війни в Україні. Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи. С. 406–408.
16. Квятковська А. О., Андросович К. А., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. Інноваційна педагогіка. 2022. № 1(49). С. 177–182.
17. Когут І. Р. Аналіз факторів мотивації, які впливають на команди в інноваційних проєктах під час кризи та війни. Економіка та суспільство. 2022. № 40, С. 8-16.
18. Копочинська О. М. Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2021. 20 с.
19. Копочинська Ю. В. Формування мотиваційно-ціннісного компонента професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 69. С. 183–186.

20. Копчак С.І. Дослідження навчальної мотивації студентів фізичної терапії в умовах дистанційного навчання. *Психологія і суспільство*. 2022. № 4. С. 103–107.
21. Костенко М. П., Хижняк А.А. Вплив стресогенних факторів на психологічний стан студентів фізичної культури в умовах війни. *Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Сер. 15. 2023. № 6. С. 90–95.
22. Кузьменко О. Г. Актуальні питання фізичної терапії та ерготерапії. Київ : КНТ, 2020. 168 с.
23. Лаврова К., Гречуха І. А. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів різних курсів навчання. ВЗ Свиридчук – доктор медичних наук, проректор з наукової роботи Житомирського інституту медсестринства, професор кафедри сестринської справи. НВ Хазратова – доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології Київського Слав'ястичного університету. 2004. С. 69-81.
24. Марченко О., Бричук М., Дедух М. Особливості мотивації студентів до самостійних занять руховою активністю в умовах воєнного стану. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 3. С. 44–50. DOI: 10.32652/tmfvs.2022.3.44-50.
25. Мединська А. В. Психологічні чинники розвитку професійної мотивації студентів-психологів. Івано-Франківськ, 2024. 48-53 с.
26. Mishchenko M. Психологічна стійкість (резильєнтність) в умовах війни. *Modern engineering and innovative technologies*. 2023. № 28-02. С. 7–10.
27. Мороз Л., Березюк М. Психологічні чинники стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах війни. *Psychology Travelogs*. 2024. № 1. С. 115–125. DOI: 10.31891/PT-2024-1-11
28. Москалюк М., Москалюк Н. Підвищення мотивації студентів в умовах дистанційного навчання під час військових дій. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2022. № 60. С. 118-126.

29. Никоненко О., Лимарева І. Соціально-психологічні чинники формування мотивації досягнень в умовах війни. Вчені записки Університету «КРОК». 2024. № 1(73). С. 244–253.

30. Омельченко І. В. Вплив психологічних чинників на стан здоров'я студентів в умовах дистанційного навчання : дипломна робота. Київ : Національний авіаційний університет, 2022. 37 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/55518>

31. Палічук Ю., Петренко Ю. Особливості дистанційного навчання студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія». Інформ. технології в фіз. культурі та спорті. 2023. № 1. С. 27–33.

32. Петренко Ю. І. Формування кінезіологічної компетентності майбутніх фахівців : автореф. дис. ... к.пед.н. Суми, 2019. 24 с.

33. Псюй І. Мотиваційні чинники навчальної діяльності студентів. Тернопіль, 2021. 64-82 с.

34. Репіна М. А. Соціально-психологічні особливості мотивації студентів випускових курсів в умовах війни : бакалавр. диплом. робота. Київ : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2023. 64 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/d7fc63cc-4b9f-430b-9f05-5a0acf417b90>

35. Рогаль І. В., Столярик В. А., Чхань А. А., Шкондя В. В. Моніторинг рівня мотивації студентів ЗВО до різноманітних видів фізичної активності в умовах військового стану в Україні. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. 2024. № 2(174). С. 163–166. DOI: 10.31392/UDU-nc.series15.2024.2(174).35

36. Савченко О. Я. (за ред.). Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Либідь, 2020. 328 с.

37. Силкіна Ю. О. Мотивація як спосіб підвищення продуктивності праці персоналу в умовах війни. The 4th International scientific and practical conference —Modern research in world sciencel (July 10-12, 2022) SPC —Sci-conf. com. ual, Lviv, Ukraine. 2022. 1161 p. С. 975-1003.

38. Скалій О., Максимова К. Вплив оздоровчих фітнес-технологій на психоемоційний стан студентів в умовах війни. Освіта. Інноватика. Практика. 2024. Т. 12, № 8. С. 67–72. DOI: 10.31110/2616-650X-vol12i8-009.
39. Слободяник С. О. Мотиваційна сфера студентів ЗВО в умовах кризи. Освітній вимір. 2020. № 5. С. 12–18.
40. Солтик, І. Т., Солтик, О. О. Вплив ознайомчо-фахової практики на формування професійної компетентності майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів. Health & Education, (2), 2023, С.37-40.
41. Степанова Н. О. Ментальне здоров'я студентів в умовах війни. Медична фізика – сучасний стан. 2024. С. 59–63.
42. Стефанишин В. А. Психологічний вплив прокрастинації в умовах війни на навчання студентів ЗВО : Bachelor's thesis. 2023. С. 18–25.
43. Ткаченко Л. В., Хмельницька О.С. Дистанційне навчання в освітньому процесі ЗВО. Педагогіка формування творчої особистості. 2021. № 75. Т. 3. С. 144–147.
44. Тригуб І. П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки. Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Серія: Філологічна 48 (2014): 315-318.
45. Фастівець О. М. Підходи до природничої підготовки фахівців. Полтава : ПНПУ, 2024. 80-87 с.
46. Філак І. Я. Розвиток мовленнєвих компетентностей студентів спеціальності «Фізична терапія. Ерготерапія». Україна. Здоров'я нації. 2022. № 2(1). URL: <https://healty-nation.uzhnu.edu.ua/article/view/258923>
47. Хижняк А. А., Мирошніченко В. О., Костенко М. П. Вплив стресогенних факторів на психологічний стан та продуктивність навчальної діяльності студентів спеціальності фізична культура і спорт в умовах війни. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. 2023. № 3(161). С. 163–166. DOI: 10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).35.

48. Хоміцька М. Психологічні проблеми мотивації студентів в умовах війни. Тернопіль, 2023. 52-59 с.

49. Хоміцька М. А. Психологічні проблеми мотивації навчальної діяльності студентів в умовах воєнного стану : кваліфікаційна робота. Тернопіль : ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2023. 64 с. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42084>

50. Чаусова, Т. В. Особливості формування мотиваційної сфери навчання підлітків. Вісник післядипломної освіти. Серія: Соціальні та поведінкові науки, (6), 2018, С. 121-134.

ДОДАТКИ

Додаток А

Авторська анкета "Мотивація студентів під час війни"

Мета анкети: детально виявити рівень та різноманітні чинники мотивації студентів спеціальності "Фізична терапія та ерготерапія" в умовах війни.

Інструкція: будь ласка, уважно прочитайте кожне запитання та оберіть варіант відповіді "Так" або "Ні", який найкраще відображає вашу думку.

Анкета:

1. Чи відчуваєте ви внутрішнє бажання продовжувати навчання за спеціальністю "Фізична терапія та ерготерапія", незважаючи на війну? (Так / Ні)
2. Чи вірите ви, що отримані під час навчання знання та практичні навички будуть корисними для відновлення здоров'я людей, постраждалих від війни? (Так / Ні)
3. Чи усвідомлення гострої потреби у фахівцях з фізичної терапії та ерготерапії в умовах війни мотивує вас до навчання? (Так / Ні)
4. Чи зростає ваша мотивація до навчання завдяки баченню вашої ролі у майбутній відбудові країни? (Так / Ні)
5. Чи відчуваєте ви, що викладачі враховують складність воєнної ситуації при організації навчального процесу? (Так / Ні)
6. Чи надихає вас приклад ваших одногрупників, які також продовжують навчання в умовах війни? (Так / Ні)
7. Чи є у вас достатній доступ до стабільного інтернету та необхідного обладнання для ефективного дистанційного навчання? (Так / Ні)
8. Чи зберігаєте ви надію на успішне завершення навчання та професійну реалізацію після закінчення війни? (Так / Ні)
9. Чи допомагає вам постановка конкретних цілей у навчанні (наприклад, освоєння певної техніки) підтримувати інтерес? (Так / Ні)
10. Чи вважаєте ви, що онлайн-лекції та практичні заняття є достатньо інформативними та мотивуючими в поточних умовах? (Так / Ні)

11. Чи впливають часті повітряні тривоги та пов'язана з ними необхідність переривати навчання на вашу концентрацію та мотивацію? (Так / Ні)
12. Чи відчуваєте ви емоційну підтримку з боку родини та друзів у вашому прагненні продовжувати навчання? (Так / Ні)
13. Чи знаходите ви можливості для відпочинку та відновлення емоційного стану, що допомагає вам у навчанні? (Так / Ні)
14. Чи вважаєте ви, що знання з фізичної терапії та ерготерапії є важливими для підтримки фізичного та ментального здоров'я населення в умовах війни? (Так / Ні)
15. Чи допомагає вам усвідомлення власного прогресу в навчанні підтримувати мотивацію? (Так / Ні)
16. Чи відчуваєте ви, що навчальний заклад надає достатньо інформації про можливості працевлаштування після завершення навчання, враховуючи воєнну ситуацію? (Так / Ні)
17. Чи мотивує вас можливість допомагати військовим та цивільним, які потребують реабілітації? (Так / Ні)
18. Чи впливає невизначеність майбутнього на вашу мотивацію до довгострокового планування навчання? (Так / Ні)
19. Чи допомагає вам участь у волонтерських ініціативах, пов'язаних з вашою майбутньою професією, відчувати більшу залученість та мотивацію? (Так / Ні)
20. Чи вважаєте ви, що практичні навички, які ви отримуєте, є достатніми для роботи в умовах воєнних травм та їх наслідків? (Так / Ні)
21. Чи відчуваєте ви підтримку з боку держави у сфері освіти, незважаючи на війну? (Так / Ні)
22. Чи допомагає вам віра у швидку перемогу України зберігати оптимізм та мотивацію до навчання? (Так / Ні)
23. Чи вважаєте ви, що ваша спеціальність буде мати велике значення у процесі післявоєнної реабілітації та соціальної адаптації? (Так / Ні)

24. Чи мотивує вас можливість професійного зростання та розвитку у сфері фізичної терапії та ерготерапії після війни? (Так / Ні)

25. Чи відчуваєте ви особисту відповідальність за здобуття якісної освіти, щоб бути корисним своїй країні у майбутньому? (Так / Ні)

Підрахунок балів та інтерпретація результатів:

За кожну відповідь "Так" респондент отримує 1 бал. За відповідь "Ні" – 0 балів.

Інтерпретація:

20-25 балів: Дуже високий рівень мотивації. Студент демонструє надзвичайно сильну внутрішню мотивацію, глибоке розуміння важливості своєї майбутньої професії та високий рівень оптимізму. Він/вона активно долає труднощі, пов'язані з війною, та прагне до якісної освіти.

15-19 балів: Високий рівень мотивації. Студент має стійку мотивацію до навчання, усвідомлює свою роль у майбутньому та відчуває підтримку. Можливі окремі аспекти, які можуть потребувати додаткової уваги.

10-14 балів: Середній рівень мотивації. Студент зберігає інтерес до навчання, але може відчувати значний вплив воєнних обставин, що періодично знижує його/її мотивацію. Потребує підтримки та створення сприятливих умов для навчання.

Продовження додатку А

5-9 балів: Низький рівень мотивації. Студент відчуває значні труднощі з підтримкою мотивації до навчання в умовах війни. Потребує комплексної підтримки, включаючи психологічну допомогу та адаптацію навчального процесу.

0-4 бали: Критично низький рівень мотивації. Студент перебуває у стані глибокої демотивації, що серйозно перешкоджає навчанню. Потребує термінової та всебічної підтримки.